

VredesMagazine

Jaargang 3 nummer 1
1^e kwartaal 2010
Prijs euro 2,50

SMEER DIE HANDEL

De wonderlijke weg van Goldstone
Vrede en Magazine
Geweldloos beginnen

Onderzoeksdossier: Obama's oorlog?

Deze editie van VredesMagazine wordt gemaakt onder tromgeroffel dat het naderende einde aankondigt van het jaar 2009 en de ophanden zijnde stormaanval naar de uitgang (de *surge* naar de *exitstrategie*, zoals dat tegenwoordig heet) van president Obama in Afghanistan. Te midden van het geweld blijven wij onverstoort onze potpourri van vredesgeluiden ten gehore brengen om de trouwe lezers en lezeressen te voorzien van het nodige contrapunt.

Op diverse manieren blikken we terug op de afgelopen periode. Er is het verslag van de wereldmars voor vrede die in Nederland diverse steden aandeed en door de plaatselijke bevolking hartelijk werd ontvangen. Er is het Haagse vredesdiner waar onder het genot van een vegetarisch menu werd gesproken over mondiale landbouw en mensenrechten. Er is de inleiding van Hans Feddema over het VredesMagazine zelf tijdens een lezersbijeenkomst in het gebouw Emma in Utrecht. Er is een bespreking van een toneelvoorstelling van een stuk van Ton Lanoye over de Trojaanse oorlog.

We kijken ook vooruit, naar de grote conferentie van de War Resisters International in januari in Ahmedabad. Op deze conferentie, waar activisten van over de hele wereld verwacht worden, zal worden gesproken over het wereldwijde verband tussen armoede, gewapende conflicten en geweldloos sociaal verzet en burgerlijke ongehoorzaamheid.

In dit nummer beginnen we met een nieuwe rubriek, geweldloosheid voor beginners. In een serie korte stukjes zullen verschillende aspecten van dit thema behandeld worden. We beginnen met een inleidend stukje, waarin wordt betoogd dat geweldloosheid meer is dan het afzweren van militair wapengeweld. In komende nummers zullen onder meer geweldloos bewustzijn, geweldloze zelfverdediging, geweldloze conflictoplossing, geweldloze actie en geweldloze levensstijl worden behandeld. De teksten zijn oorspronkelijk afkomstig uit een brochure van het Platform Vredescultuur.

Wendela de Vries maakte een interview met Andrew Feinstein, een vroeger parlements lid voor het ANC in Zuid-Afrika, die ontslag nam toen zijn onderzoek naar de grootste wapendeal uit de Zuid-Afrikaanse geschiedenis werd gesaboteerd. Feinstein was als gastspreker in de Amsterdamse Balie tijdens een avond over de staat van de democratie in het Zuid-Afrika van Jacob Zuma.

Lilian Peters schreef voor ons een artikel over de kern van het Goldstone-rapport, het onderzoek naar schending van de mensenrechten en het oorlogsrecht tijdens het offensief van het Israëlijs leger in Gaza, nu een jaar geleden. De resultaten van het onderzoek zijn ronduit schokkend, evenals de lauwe reactie van de Nederlandse regering. Dit zal zeker een vervolg krijgen. Het dossier is deze keer gericht op de voortzetting van het debat over de Nederlandse militaire aanwezigheid in Uruzgan. Onze verwachting is dat dit onderwerp in het eerste kwartaal van 2010 actueel zal blijven.

VredesMagazine 1e kwartaal 2010
Uitgave van de vereniging VredesMedia waarin samenwerken:
Haags Vredesplatform (HVP), Humanistisch Vredesberaad (HVB), Vereniging Pais, Samenwerkingsverband Stop de Wapenwedloop, Antimilitaristische Onderzoekskolлектив VD AMOK, Women's International League for Peace and Freedom (WILPF) afdeling Nederland.
In VredesMagazine zijn de tijdschriften Kernwapens Weg!, VD AMOK en de dikke nummers van Vredeskoerier 't Kan Anders opgegaan. De dunne nummers van Vredeskoerier 't Kan Anders blijven vier maal per jaar verschijnen.

Redactie
Jan Bervoets, Hans Feddema, Benno Houweling, Kees Kalkman, Klaas Meijer, Anke Polak, Jan Schaake, Guido Schokker, Barbara Smedema, Egbert Wever

Redactieadres
Obrechtstraat 43 3572 EC Utrecht tel. 030 8901341
e-post info@vredesmagazine.nl
Artikelen naar redactie@vredesmagazine.nl
Kopijsluiting volgend nummer: 20 februari
Verschijningsdatum volgend nummer: 25 maart

Aan dit nummer werkte naast de auteurs mee
David-Jan Donner, Chris Geerse, Frank Slijper, Wendela de Vries

De auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van een geplaatst stuk.
De tekst van artikelen mag worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding. Copyrights van foto's en tekeningen berusten bij de desbetreffende fotograaf /illustrator.

Fotoredactie
Hans Bouton, Anne Vaillant

Medewerkende fotografen en illustratoren
Jan Bervoets, Joop Blom, Wim de Boer, Koen Broos, Werry Crone, Guus Geurts, Kadir van Lohuizen, Polyp, Bert Spiertz

Vormgeving
René Oudshoorn

Drukker
Drukkerij Mezclado, Tilburg

Abonnementen
Interesse of aanmelding voor een abonnement op Vredesmagazine kan kenbaar gemaakt worden bij de redactie van VredesMagazine of bij een deelnemende organisatie.

Een jaarabonnement op VredesMagazine (4 nummers) kost 10 euro.
U kunt een abonnement nemen via info@vredesmagazine.nl of 015 7850137

Giften
Bedragen die abonnees overmaken boven het verschuldigde abonnementsgeld worden beschouwd als gift voor het werk van de in VredesMagazine samenwerkende organisaties.

Contact VredesMedia
Vlamingstraat 82, 2611 LA Delft, 015 7850137
info@vredesmedia.nl, www.vredesmedia.nl

Tekening voorpagina: Polyp.org.uk/speechlessthebook.org
ISSN 1876-0724

- 4 Smeer die handel!
Interview met de vroegere ANC-politicus Andrew Feinstein over defensiecorruptie in Zuid-Afrika
- Wendela de Vries -
- 7 ATROPA - De wraak van de vrede
Bespreking van het toneelstuk van Tom Lanoye over de Trojaanse oorlog en vrouwen als slachtoffer
- Anke Polak -
- 8 Vrede en het Vredesmagazine
Toespraak van Hans Feddema op de lezersbijeenkomst over het VredesMagazine in Utrecht
- 10 De conferentie van de War Resisters International
In januari vindt de internationale conferentie van de WRI over het verband tussen locale geweldloze strijd en wereldwijd militarisme plaats in Ahmedabad in India
- 11 Wereldmars voor Vrede in Nederland
In november passeerde de mars ons land met tussenstops in Amsterdam, Rotterdam en Den Haag
- 12 De wonderlijke weg van het Goldstone Rapport
Het rapport van rechter Goldstone over de Gaza-oorlog in opdracht van de Mensenrechtenraad van de VN bevat schokkend materiaal
- Lilian Peters -
- 14 Vrijhandel en conflicten
Guus Geurts sprak op het Haagse vredesdiner over de strijd om markten en hulpbronnen
- Jan Bervoets -
- 18 Fotopagina's Bert Spiertz – Berlijn 1989-2009
- 21 Dossier: Afghanistan – Obama's oorlog?
- Fazel Ahmad, Jan Bervoets, Jip van Dort, Kees Kalkman, Saskia Kouwenberg, Guido van Leemput, Jan Schaake

En verder:

- 6 Column Hans Feddema
- 15 Column Harry Zevenbergen
- 16 Nieuwe rubriek: Geweldloosheid voor beginners
- 17 Springstof, Frank Slijper
- 20 Overzicht van bij VredesMagazine aangesloten organisaties
- 33 Korte berichten, Jan Bervoets en Chris Geerse en Anke Polak
- 35 Wapenbeurs NIDV
- 35 Signaleringen
- 36 Gedicht van Lucebert

Wereldvredemars, Amsterdam, oktober 2009 Foto: Joop Blom

SMEER DIE HANDEL!

Naar schatting een derde van alle corruptie in de wereld heeft betrekking op wapenhandel. Daarmee is de defensiesector, na grote infrastructurele werken, de meest corruptiegevoelige sector ter wereld. Vooral voor derdewereldlanden is dat funest. Er wordt nu eenmaal meer geschoven bij wapenaankopen dan bij, bijvoorbeeld, de aankoop van nieuw ziekenhuismeu- bilair. Dus waarvoor kiest een regeringsfunctionaris in een land met niet al te veel controle?

Andrew Feinstein

In Groot-Brittannië wordt al jaren geprobeerd om het grootste defensiebedrijf van Europa, BAe Systems (voorheen British Aerospace) te vervolgen voor omkoping in Tanzania, Tsjechië, Roemenië en Zuid-Afrika. Op dit moment ligt de zaak bij de *Serious Fraud Office*. Al eerder werd een poging gedaan om BAe voor de rechter te krijgen. Toen zouden Saoedische prinses grote sommen geld hebben ontvangen in ruil voor bemiddeling bij een megadefensieorder. Toni Blair greep persoonlijk in om het onderzoek te verbieden, omdat de Britse nationale veiligheid in het geding zou zijn. Het Saoedische vorstenhuis had namelijk laten weten dat bij vervolging de Britten niet meer hoefden te rekenen op uitwisseling van informatie over mogelijke terroristen. En ook niet op vervolgoorders voor de wapenindustrie. Over dat laatste sprak Blair niet en de Britse minister van Buitenlandse Zaken sprak dramatisch over "bloed in de straten van Londen" als Justitie zou doorgaan met het onderzoek. Zo werden BAe Systems en de Saoedische prinses boven de wet geplaatst.

In Nederland werd defensiecorruptie dit jaar weer actueel toen de Chileense

justitie twee officieren in staat van beschuldiging stelde in verband met de aanschaf van tweedehands Leopard tanks van het Nederlandse leger. Nederland verkocht deze in 1998 aan Joep van den Nieuwenhuyzen, waarna Joep ze doorverkocht aan Chili. Een handige constructie, omdat het officiële Nederlandse wapenexportbeleid op dat moment de handel met Chili verbodde. RDM verklaarde al in 2005 dat het 1,6 miljoen dollar had overgemaakt naar een stichting van wijlen Pinochet. Justitie in Nederland zegt de zaak niet te kunnen onderzoeken, omdat pas sinds 2001 een wet van kracht is die vervolging van omkoping in het buitenland mogelijk maakt. Overigens hebben de door Van den Nieuwenhuyzen gelegde contacten Nederland geen windeieren gelegd. Sindsdien verkocht Defensie onder meer tweedehands fregatten, raketten en F16's aan Chili.

Zelden is de funeste werking van corruptie zo pijnlijk aan het licht gekomen als in Zuid-Afrika. Dat is mede te danken aan Andrew Feinstein, hoofd van de financiële controlecommissie van het eerste democratische parlement na de Apartheid. Hij schreef een boek* over zijn onderzoek

naar de omkoping van hoge ANC-ers door de defensie-industrie. Zuid-Afrika kocht eind jaren negentig Britse gevechtsvliegtuigen, Duitse marineschepen en Franse militaire elektronica waarvoor enorme bedragen aan steekpenningen geschoven zijn. De Campagne tegen Wapenhandel sprak met Feinstein over corruptie, verwevenheid van defensie en overheid, en de gevolgen voor arme landen.

Meneer Feinstein, als er zoveel corruptie is in de wapenindustrie, waarom komt daarvan dan zo weinig aan het licht? En hoe komt het dat over de corruptiezaak in Zuid-Afrika wel relatief veel bekend is geworden?

Feinstein: "Dat over de corruptie in Zuid-Afrika zoveel bekend is geworden, komt door een combinatie van twee factoren. Na de apartheid ontstond onder Mandela een heel open democratie en actieve, onderzoeksgerichte media. Toen de eerste informatie over corruptie ons als parlementariërs bereikte, hebben we dat meteen naar buiten gebracht. En de media hebben er voor gezorgd dat de zaak in de

DEFENSIECORRUPTIE IN EEN DERDEWERELDLAND

publieke aandacht bleef door hun eigen onderzoeksbronnen aan te boren. Het was een uniek moment in de geschiedenis. Helaas was dat mede door deze corruptiezaak na vier jaar voorbij. Het parlementaire onderzoekscomité werd feitelijk door de zaak vernietigd en is nu alleen nog maar een stempelfabriek voor ANC-beleid. Controversiële kwesties bereiken het parlement vaak niet eens meer.

Waarom er niet meer informatie over defensiecorruptie aan het licht komt? Waarschijnlijk omdat de omvang van defensiecontracten enorm is. Het gaat om gigantische bedragen terwijl maar een handjevol mensen bij de beslissing betrokken is. Maar de belangrijkste reden is dat iedereen zich kan verstoppen achter het rookgordijn van nationale veiligheid. Dat is een toverspreuk, daarmee kan elk onderzoek worden tegengehouden."

Het verhaal van de corruptiezaak in Zuid-Afrika is in feite heel tragisch. Iedereen begon zo hoopvol na de apartheid. Wie is er volgens u schuldig? De wapenindustrie die inspeelde op de hebzucht van de politici? Of de politici die na de zware apartheidsjaren nu een kans zagen om te profiteren?

Feinstein: "Ze zijn beiden schuldig. De Zuid-Afrikaanse defensie-minister in het eerste ANC-parlement, Joe Modise, voormalig hoofd van de gewapende vleugel van het ANC, stond al tijdens de Apartheid bekend als corrupt. Tijdens de ballingschap van het ANC stuurde hij guerrilla's naar Zuid-Afrika om met gevaar voor eigen leven dure kleren voor hem te kopen in Johannesburg. De wapenindustrie intussen, vooral de Europese wapenindustrie, legde al begin jaren negentig contact met mensen die zij als sleutelfiguren in een toekomstig vrij Zuid-Afrika beschouwden. Toen ik als facilitator betrokken was bij de onderhandelingen voor de eerste vrije verkiezingen gingen daar geruchten over mensen van Franse, Duitse en Britse wapenbedrijven die op bezoek gingen bij Joe Modise en Tabo Mbeki, om met hen over onze toekomstige defensiebehoeften te praten. Er bestaat geen twijfel over dat de wapenindustrie 'jaagt' op jonge democratieën. Men zoekt voortdurend nieuwe markten en Zuid-Afrika was veelbelovend. Omdat er zo lang een wapenembargo tegen ons had bestaan

veronderstelden ze dat we bereid zouden zijn om flink te investeren. En ze veronderstelden ook, terecht zoals bleek, dat we heel naïef waren over de werkwijze van internationale defensiebedrijven. Daar kwam nog bij dat toen Mbeki het presidentschap van ANC en Zuid-Afrika overnam van Mandela, de aard van onze democratie veranderde. Het werd allemaal erg gesloten, niemand behalve een kleine groep werd nog vertrouwd, informatie kwam nauwelijks meer naar buiten. Die houding kwam voort uit het ondergrondse ANC en was in die tijd heel logisch, immers, ANC-leden werden tot in Parijs vermoord. Maar het wantrouwen werd meegenomen naar de nieuwe democratie en creëerde een situatie waarin omkoping kon plaatsvinden."

Acht je het mogelijk dat het defensiebedrijf BAe veroordeeld gaat worden in de zaken die nu worden onderzocht?

Feinstein: "De Britse regering beschermt BAe. De samenwerkingsrelatie is zo hecht dat belangrijke BAe medewerkers pasjes hebben voor het ministerie van defensie en voor defensie-installaties alsof ze medewerkers van het ministerie zijn. En er is een constante personeelsuitwisseling, defensiemensen die bij de industrie gaan werken en industriemensen die bij het ministerie gaan werken. Een staatssecretaris van defensie onder Thatcher stapte vanuit de regering direct over naar het bestuur van BAe Systems. Toen Labour in 1997 aan de macht kwam, besloot de nieuwe staatssecretaris voor handel binnen enkele dagen om een omstrede exportvergunning voor wapens voor Indonesië te verlengen. Deze man was vlak voor de verkiezingen afgetreden als bestuurslid van BAe Systems. De relaties zijn ongelooflijk hecht, dus zodra BAe in de problemen komt zal de regering het beschermen. En als je zulke sterke bescherming geniet ontstaat er een sfeer van 'we kunnen alles maken.' Intussen probeert BAe Systems het publiek ervan te overtuigen dat ze hun beleid veranderen, dat ze een ethische bedrijfsvoering willen invoeren. Dat is een façade, ze doen nog steeds zaken zoals ze dat in Zuid-Afrika hebben gedaan, waar ze voor zover wij weten £ 160 miljoen aan steekpenningen hebben betaald."

Op een gegeven moment werden er in Groot-Brittannië vrijwillige richtlijnen ter bestrijding van corruptie in de wapenindustrie gepresenteerd. Commentatoren zeiden, dat als BAe die richtlijnen zou volgen, het meteen failliet zou gaan. Wat is jouw mening over die richtlijnen?

Feinstein: "Door alle schandalen kwam er een grote publieke druk op BAe. Het bedrijf heeft toen Lord Woolf ingehuurd, de hoogste Britse jurist – hij zou hoofd zijn van de Hoge Raad, als we die zouden hebben – voor £ 6000 per dag, om een commissie voor te zitten voor richtlijnen in de wapenindustrie. Hij werd ingehuurd op voorwaarde dat hij niet naar het verleden van BAe zou kijken, niet naar de misstappen die ze tot dan toe begaan hadden. Dat was volstrekt absurd, want hoe kan je aanbevelingen doen voor verbetering van de bedrijfsvoering als je niet weet hoe de bedrijfsvoering tot dan toe plaatsvond? Ik sprak met hem ten tijde van zijn onderzoek en zei dat ik het volstreekte tijdverspilling vond, zolang BAe geen schoon schip met het verleden wilde maken. En hij zei: 'Maar je moet je realiseren dat dit voor hun ernstige juridische consequenties zou kunnen hebben.' Maar dat is toch ook precies waar het allemaal om draait? Als je de wet hebt overtreden moet je de gevolgen dragen, dat is de allereerste stap. Maar zo zag Lord Woolf dat niet."

Ten tijde van de grote wapenaankoop was er in Zuid-Afrika juist een Parlementair Defensierapport verschenen waarin werd gesteld dat het land geen grote wapensystemen nodig had, omdat er geen sprake was van een serieuze interne en externe dreiging. Toch zijn die wapensystemen aangeschaft. Heeft dat invloed gehad op de defensiestrategie die Zuid-Afrika uiteindelijk is gaan voeren?

Feinstein: "Aan de ene kant niet, gelukkig. We zijn niet zo'n erg militaristisch land en we willen ons vooral bezighouden met vredesoperaties op ons continent. Maar daar hebben we helaas de verkeerde wapens voor. Neem bijvoorbeeld de 24 Britse gevechtsvliegtuigen die zijn aangeschaft. Je moet je realiseren dat onze luchtmacht had gezegd dat ze die toestellen alleen zouden nemen als ze er door de politici toe gedwongen zouden worden. Want ze

voldeden niet aan de technische eisen die de luchtmacht stelde en waren bovendien twee keer zo duur als de Italiaanse toestellen die de luchtmacht wel wilde hebben. Ze stonden niet op het verlanglijstje, maar ze werden toch gekocht. Het is het duurste contract dat ooit door Zuid-Afrika is aangegaan, en onze defensie-minister Modise bepaalde voor het afsluiten van het contract dat prijs niet als selectiecriteria hoefde te worden meegewogen. Van de 24 toestellen die zijn aangeschaft zijn er nu nog maar zes operationeel, en deze zes maken minder dan 100 vliegreuren per jaar.

In 2007 vertelde het hoofd van de Zuid-Afrikaanse luchtmacht aan het parlement dat hij dringend behoefte had aan transportvliegtuigen voor vredesoperaties en rampenhulpverlening. Maar er is geen geld om ze aan te schaffen, omdat de luchtmacht nog tot 2018 moet afbetalen voor de 24 Britse gevechtsvliegtuigen die ze niet wilde."

Heeft Zuid-Afrika niet geprobeerd deze toestellen te verkopen? In Nederland hebben we enige jaren geleden pantservoertuigen aangeschaft die we niet nodig bleken te hebben, die staan nu tweedehands in de aanbidding.

Feinstein: "Er zijn wat pogingen gedaan om ze te verkopen, maar het probleem is dat ze in slechte staat zijn. We hebben geen geld voor reservedelen en regulier onderhoud. We kunnen er ook niet mee vliegen, daar hebben we ook het geld niet voor. Bovendien wil de regering ze niet al te opzichtig te koop aanbieden, want daarmee zouden ze bekennen dat het een miskoop was en zichzelf belachelijk maken. Je moet weten dat ten tijde van deze aankoop vijfenhalf miljoen Zuid-Afrikanen met het HIV virus besmet waren. Mbeki verklaarde toentertijd dat Zuid-Afrika niet genoeg geld had om virusremmende medicijnen te verstrekken via de reguliere gezondheidszorg. Terwijl hij vijf miljard dollar uitgaf aan wapens die we niet nodig hadden. Er zijn 320.000 Zuid-Afrikanen gestorven aan Aids, omdat ze te arm waren om medicijnen te kopen. Dus in plaats van het redden van 320.000 Zuid-Afrikaanse levens hebben we gevechtsvliegtuigen gekocht. Dat is de realiteit, en daar komen ze mee weg. In feite komen ze weg met moord."

Wendela de Vries

Campagne tegen Wapenhandel

* Andrew Feinstein: *After The Party A Personal and Political Journey inside the ANC*. Published. 2007

Picketline bij BAE jaarvergadering Londen, 9 mei 2009

L EDDEMA

Lopen we vast of kiezen we voor hoop?

We herdachten 20 jaar einde Koude Oorlog en we zitten in een crisis, zowel ecologisch als economisch. Het Oost-Europese 'socialisme' ging ten onder aan de rigide maakbaarheid van bovenaf. Maar niet lang daarna raakte het Westen in de ban van een zelfde soort maakbaarheid. Economisch, maar ook geopolitiek en militair. Vanuit de vredesoptiek strooi je een gewonde beer geen zout in de wonden. Iemand na een nederlaag een 'trap na' geven, is vragen om ellende. Zoals 'Versailles' (1919) leert. Toch deed het Westen dat na 1989. Vooral de snelle NAVO-expansie kwam hard aan in de Russische ziel. Dom was ook dat de VS onder Bush senior, Clinton en Bush junior zich ontwikkelden tot een soort imperiale mogendheid, die eenzijdig en grootschalig militaire macht inzette, daarin voorbijgaand aan internationaal recht. Het bombarderen van Kosovo (1999) en de invasie in Irak (2003) vonden plaats zonder VN-mandaat. Samen met de ingreep in Afghanistan leidde dit paradoxaal genoeg tot verzwakking van het Westen. In de economie ontstond tevens een wat Wijffels noemt 'verkokerd, egocentrisch, rationeel gedrag van pakken wat je pakken kunt'. Dit gedrag ondermijnt de vrede. En ook de natuur, omdat het de biodiversiteit en ecosystemen aantast of vernietigt. Gedrag? Het is ook een ideologie: namelijk die van de rusteloze toewijding aan de god van de ongelimiteerde materiële groei. Met dat denken en het daarmee analoog gedrag lopen we vast. Een paradigmashift is nodig. De idee van het al maar toenemen in rijkdom en welvaart is voorbij. De mens is op grenzen gestuit. De natuur 'slaat terug'. Om te overleven in dat vastlopen zijn we toe aan een nieuwe impuls van eerlijk delen, wat tevens impliceert een meer liefdevol met elkaar omgaan. De sociaal-democraten zijn de laatste tijd helaas wat minder in vorm. Ze lijken hun inspiratie verloren te hebben na het echec van de toenmalige rigide maakbaarheid in Oost-Europa. Dat moet anders. Voor het oplossen van de crises, voor het gewenste eerlijk delen en voor het bereiken van een groenere economie zonder 'graaien', hebben we een nieuw en als het ware spiritueel elan nodig. Iets als de hoop van Obama. Dat geldt ook voor de noodzaak om elkaar respectvoller en toleranter te bejegenen. Agressieve hufterigheid kunnen we nu even niet gebruiken.

Hans Feddema

ATROPA - DE WRAAK VAN DE VREDE

Geschreven door Tom Lanoye, geregisseerd door Guy Cassiers. Uitgevoerd door Toneelhuis in Antwerpen. Gezien 5 september 2009 in de Bourlaschouwburg te Antwerpen.

Het toneelstuk *Atropa* (andere naam voor het giftige wolfskers) is het laatste stuk uit de triptiek van de macht dat Cassier met het Toneelhuis uitvoerde. In deze triptiek worden drie facetten van macht beschreven: macht verleidt, macht vergiftigt en macht sterft.

Atropa is gebaseerd op het verhaal van de Trojaanse oorlog en concentreert zich vooral op de vrouwen die slachtoffer zijn en de Griekse opperbevelhebber Agamemnon.

De Trojaanse oorlog is volgens de Griekse heldensage gevoerd tussen de Grieken en de stad Troje in klein Azië. De strijd ontstond doordat Paris (zoon van de koning van Troje) Helena (echtgenote van Menelaos) had geroofd. Troje werd belegerd en door een list veroverd.

De voorstelling werd zeer succesvol vertoond in verschillende Europese steden in 2008, en herhaald in 2009. De Belgische schrijver Tom Lanoye schreef eerder de prachtige bloemlezingen over de grote oorlog: "Niemandland" en "Overkant" uitgegeven door Prometheus. In *Atropa* belicht hij drie plaatsen van de Trojaanse oorlog. In een sober decor wordt gebruik gemaakt van schitterende filmprojecties van de vrouwen, die gekleed in prachtige kleren geladen teksten spreken. Indrukwekkend.

Eerst zien we de vrouwen van het thuisfront argumenteren met de opperbevelhebber over de strijd en de offers die moeten worden gebracht voor wind en overwinning. Is Helena echt een oorlog waard? Lanoye gebruikt opvallend veel letterlijk geciteerde oorlogsretoriek van Bush en Rumsfeld: "...De krachten van het Kwaad zijn oppermachtig" of "...Een botsing van culturen valt niet te vermijden...". en "Besef het toch, wij moeten hen als eerste treffen..." "de vrije wereld loopt gevaar...". Het is of je Bush weer hoort. Huiveringwekkend.

In het tweede deel, in het verwoeste Troje, is het een treurige boel. Met een ketting van woorden en klagende vrouwen krijgen we een beeld van vooral vrouwelijke slachtoffers, dochters die als oorlogsbuit functioneren, die van torens worden gegooid of eenzaam achterblijven. Maar ook van een vrouw die zich als zelfmoordbommer aanbiedt. Weer stelt de opperbevelhebber zijn gelijk: "Ik kan niet anders!..." of "...mannen die zoveel wreedheid zien, hebben weer behoefte aan tederheid, een nieuw gezin..." Het verhaal van de slachtoffers bezorgt je kippenvel. Het ritme van hun tekst, het verdriet maakt de zaal muisstil. Het is bekend dat de teksten van de weblog van Riverbend (pseudoniem voor een jonge Iraakse vrouw) als een onzichtbare draad door de hele voorstelling heen loopt. Ze vertelde over het dagelijkse leven in het kapotgeschoten Bagdad, geweld en leugens. Een totale integratie van haar tekst, wat eerst de bedoeling was, is niet gebeurd.

Terug op het thuisfront eindigt dit drama. Iedereen wil eigenlijk sterven. Trojaanse vrouwen willen niet als slaaf leven, Griekse

Foto: Koen Broos/toneelhuis

vrouwen hebben teveel geofferd, ondanks de boodschap over een nieuwe toekomst in vrede. Agamemnon wil met zijn oorlogsbuit Cassandra trouwen die liever niet als hoer wil leven. Zij verwijt de vrouw van de opperbevelhebber ook schuldig te zijn aan de oorlog, omdat ze eigenlijk de retoriek al doorzag. "Waar blijft de biecht van uw zwijgzaamheid?..." "Sla toe!" (met de bijl) Op het toneel liggen uiteindelijk veel lijen die met eenzelfde bijl zijn gedood. Alleen Agamemnon blijft roepen: "Wij kennen de wilskracht, waarmee we het wapen van een gestorven maker oprapen. En de strijd voortzetten. Voor hem. Voor ons. Voor iedereen. Wij kunnen dat, Wij!..."

Tom Lanoye heeft weer een prachtig stuk afgeleverd, volgens sommigen verplicht toneelvoer voor iedereen. De mix van oude verhalen en recente gebeurtenissen maakt je eigenlijk treurig: "Komt er dan nooit een einde aan de cirkelgang van wraak, van oog om oog, van moord en ondergang?" (tekst van Klytaimnestra, de vrouw van de opperbevelhebber).

Anke Polak

VREDE EN HET VREDESMAGAZINE

Hans Feddema

Delen uit de toespraak van **Hans Feddema** op de VredesMagazine (VM) lezersbijeenkomst 11 oktober bij EMMA in Utrecht. Feddema is lezer, redacteur en columnist van VredesMagazine.

"En het moet gezegd, het creatieve initiatief tot samenwerking van 3 of meer vredesbewegingen van diverse ideologische snit in een uiterlijk mooi magazine, is niet niks," betoogde Feddema op de lezersbijeenkomst. In zijn optiek veronderstelt deze samenwerking een kritische houding over macht, onderdrukking, economische ongelijkheid, fanatisme, utopisme, maar ook jegens menselijke omgang, respect en terugdringen van geweld in de bredere zin.

Feddema refereerde aan recente studies waaruit blijkt dat enerzijds de geweldsenergie nog in de mens is (hoog percentage fantasieën om iemand te willen doden), maar anderzijds afname van het uiterlijke geweld ook een duidelijke trend is. Hij vond dat onze voorouders aanmerkelijk gewelddadiger leken dan wij. "De agressie in onze steden schrikt af, zoals de 150 moorden in 2006, maar de middeleeuwse steden waren tientallen keren gewelddadiger. In Nederland verminderde het aantal geweldsmisdrijven sinds 2002, terwijl er ook sinds 1945 een scherpe afname is te zien van het aantal binnenlandse oorlogen, pogroms en militaire coups in Europa, de VS en in Zuid-Amerika."

SAMENWERKEN

"We kunnen ons werk echter niet stoppen, geweld is er nog steeds, onze onzichtbare geweldsenergie inclusief, en niet te vergeten het goedpraten van geweld," aldus Feddema. De samenwerking van de vredesorganisaties omvat volgens hem: 1) antimilitarisme, 2) pacifisme en 3) geweldloosheid, met diverse inspiratiebronnen van humanisme tot religie of spiritualiteit en vaak ook nog een vleugje anarchisme en marxisme.

Binnen het antimilitarisme is wapengeweld, wapensystemen en de militaire

macht een onderwerp voor het magazine. Naast de acties zijn de onderzoeksdossiers van AMOK daarin volgens hem ook prima.

Het onderdeel pacifisme (term naar vredescongres, Glasgow, 1890) beschouwt Feddema vooral als een filosofie van vrede, tegen oorlog en in principe ook tegen de klassieke leer van de 'rechtvaardige oorlog' (Augustinus, Bush).

"In vergelijking met pacifisme zoekt geweldloosheid het vooral in het alternatief, dus het niet willen blijven steken in het actie-reactie patroon van aanvallen en verdedigen jegens de tegenspeler, maar daar bovengaan stijgen, met andere woorden de tegenspeler niet willen vernietigen, maar met hem in een proces komen, waarin deze verandert," vindt hij. "Naast een levenshouding [is dit] niet in de laatste plaats ook een alternatieve methode van conflictoplossing, een strategisch proberen de onderdrukte te bevrijden en tegelijk ook de onderdrukker" (zie: "Beter Geweldloos").

VredesMagazine

Jaargang 2 nummer 1
1ste Kruisstraat 2009
Prijs euro 2,50

Kernwepens Weg!, jaargang 24 nummer 4
VO AMOK, jaargang 17, nummer 4
Vredesdoelstellingen 1 Ron Anders jaargang 31 nummer 5

Nederland nog steeds aan de verkeerde kant
You can change the world
Interview met Nico Faber

Onderzoeksdossier:
60 jaar NAVO

*KAN FEDDEMA AL DEZE ASPECTEN VINDEN
IN HET VREDESMAGAZINE?*

Daaropvolgend behandelde hij enkele artikelen zoals het interview met PvdA-lid en vredesvrouw Sonja van der Gaast (MV 3, 2009). Zij betoogde dat het stoppen van apartheid niet zonder wapens had gekund en dat ze daarom 'niet echt antimilitaristisch meer' is, maar terugkijkend toegeeft dat het altijd op een andere manier kan, of dat je met oorlog zelden iets goeds bereikt. Feddema analyseert uit dit interview dat we in ideologische verwar- ring verkeren.

De gedachte dat geweld het enige is wat uitkomst brengt (Baader Meinhof) is niet meer algemeen aanvaard, maar de gedachte van sommigen "dat oorlog soms moet, omdat een partij niet meewerkt" is juist hét probleem zegt hij. "Er is altijd een groep in de greep van het gewelds- of machtsdenken en de hebzucht, maar het gaat er juist om daarop een antwoord te vinden om oorlog te voorkomen. Een militaristische benadering veroorzaakt meestal oorlog, omdat tegengeweld het conflict niet alleen doet escaleren, maar bovendien de onderdrukker een extra argument geeft. De Palestijnse Intifada begon gewelddoos, wat de Israëliëse machthebbers in verlegenheid bracht."

De artikelen van John Zant (VM 1,2,3, 2009) waardeerde Feddema. Hij was het eens met Zant's opmerking dat het paci- fisme nu helaas ontbreekt in de politiek. Wellicht een uitdaging om het daar weer terug te brengen? Als politieke partijen proberen conflictgroepen bij elkaar te brengen door eerst hen elkaars waar- heid te doen erkennen, al of niet geïnspi- reerd door VM, zag hij ook als pacifisme en gewelddoosheid. Zant's bespreking van het boek 'Met alle geweld' van Hans Achterhuis, die 6 oorzaken van geweld onderscheidt: 1) het (verheven) doel hei- ligt de middelen, 2) de mimetische of na- bootsende begeerte, ook richting bezit en macht, 3) moraal of het door mensen gemaakte onderscheid tussen goed en kwaad, 4) het irrationele of opvliegende in de mens, 5) strijd om erkenning, je niet

geliefd of gerespecteerd voelen en 6) het 'ingroup'-gevoel of het wij/zij- den- ken, waardeerde hij.

*AANDACHT VOOR DE PSYCHISCHE COM-
PONENT*

Onderzoekster Jessica Stern ontdekte volgens Feddema, dat 'het zich verne- derd voelen' een belangrijke oorzaak van het zelfmoordgeweld is. De psychi- sche component van de mens blijkt niet onbelangrijk en verdient ook aandacht in VM vond hij en refereerde aan John Welwood (psycholoog) over het belang van liefde geven en ontvangen. Veel mensen lijden aan "onbemind zijn", zelfafwijzing, zelfhaat en een groot gebrek aan zelfvertrouwen. Dat geeft bitterheid, jaloezie en negativiteit, wat dodelijk is voor een samenleving. Fed- dema ziet daarin een bevestiging dat "alles energie is en wij allen non-lokaal verbonden zijn met het bewustzijn van anderen. Dus dat alles wat we uitstralen effect heeft op anderen en onszelf".

'De wereld hangt aan een zijden draadje, namelijk de psyche van de mens, als het individu niet verandert, wijzigt de wereld niet', dit citaat van Jung tijdens de Tweede Wereldoorlog gebruikte Feddema in zijn verdere be- toog en zei vervolgens dat daarna be- wustwording gelukkig wel behoorlijk

is toegenomen, wijzend op de jeugdige leeftijd van de psychologie als weten- schap. Ook beschouwde hij de vele work- shops over zelfreflectie, chikung, yoga of psycho-synthese als indirect vredeswerk. "Een individu die zichzelf niet ziet zitten, dus zonder innerlijke kracht is, moet zijn eigen onbehagen afreageren of wordt een speelbal, slachtoffer of bestrijder. Hij straalt geen positieve maar negatieve energie uit en is daarom vaak nutteloos voor de vrede." aldus Feddema.

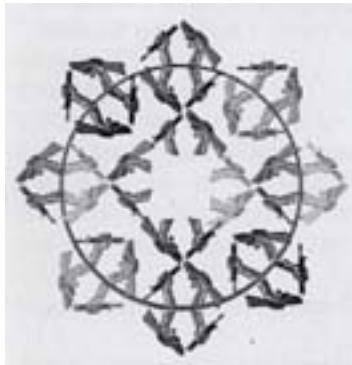
*KERNWOORD VOOR EEN TOEKOMST VOOR
VM?*

Het woord 'zweverig' wijst Feddema als kernwoord voor VredesMagazine af, want rechtse haviken betitelden vredesmensen immers ook vaak als zwevers. Ook het magazine kan meewerken aan empow- erment (=kracht geven a.p.) zoals de boeddhist Thich Nath Hanh, en daardoor bijdragen aan een betere samenleving en stijging van aantal abonnees. Ondanks mooie foto's kunnen vredesbeweging en politiek mensen niet meer in het hart raken, dacht Feddema. En over de vrede in Ulster is te lezen in de krant, en op advie- zen en moraliserende verhalen zitten le- zers niet te wachten. Het "zijn" is waar de mensen tegenwoordig vooral naar kijken. *Be the change you want to see* (Gandhi) gaat over ons bewustzijn en daarin vooral om 3 dingen: 1) authenticiteit, 2) innerlijke kracht en 3) individualiteit.

"Indien we als redactie en als abon- nees van het magazine die trend verster- ken, liefst met een creatieve actie, zijn we *in tune* met de samenleving en hebben we toekomst ook al wordt het hoofdwerk natuurlijk in en rondom de Obrechts- straat (redactieadres) gedaan," waarmee Feddema zijn inleiding afsloot.

Verslag: Anke Polak

CONFERENTIE WAR RESISTERS INTERNATIONAL

Van 22 tot 25 januari 2010 vindt de internationale conferentie van War Resisters International (WRI) en lokale Indiase partners plaats in Ahmedabad, India. De conferentie zal het verband onderzoeken tussen de lokale geweldloze strijd om het bestaan en het wereldwijde militarisme, waarbij inbegrepen de oorlogswinstmakerij. Activisten vanuit de hele wereld zullen bijeenkomen om de rol van staten en multinationals bij het beroven van lokale bevolkingen van hun bestaansbronnen te analyseren. Ze zullen kunnen leren van de ervaringen bij het geweldloos verzet op verschillende niveaus, vanaf het plaatselijke naar het globale – en in verschillende fasen, vanaf het voorkomen van verdrijving tot aan de plannen voor de terugkeer.

In de vier dagen durende conferentie zullen lezingen en manifestaties worden gewijd aan bijzondere onderwerpen, met rapporten over verzet tegen de oorlog en geweldloos sociaal verzet in India en elders in de wereld. Het kan niet anders, of in het land van Gandhi zal veel worden verteld over de massale acties van burgerlijke ongehoorzaamheid die tot de Aziatische traditie behoren en Tolstoi en Gandhi hebben geïnspireerd tot hun revolutionaire strategie van geweldloze weerbaarheid tegen leger en (koloniaal of feodaal) staatsgezag.

Waarbij het geweten van het individu of de traditionele gemeenschap zich boven wetten stelt die tot oorlog en destructie leiden en waar rechten worden veroverd tegen het geweld van staats- en politiemacht in.

Ghandi in Den Haag

De dagthema's na de openingsrede van dag 1 en de werksessies zijn:

Dag 2: Verdrijving van burgers door 'ontwikkeling' en militarisme, zoals door mijnbouw en militaire bases in Afrika, maar ook in Duitsland, en hoe er in Kashmir en Noordoost India verzet tegen wordt gevoerd.

Dag 3: Geweldloos verzet van lokale gemeenschappen: Toespraak van Via Campesina in Paraguay, verzet tegen kolonijnen in Venezuela (!!), de strijd voor landrechten in India, Ecuador en oorlogswinst vanuit de Amazone, het Mozdacollectief in Servië, en algemene beschouwingen.

Dag 4: Transnationale allianties: een geweldloze vredesmacht in Sri Lanka, gemeenschappen in Colombia, verzet tegen India als oorlogswinstmaker en wapenhandelaar.

Dit is een greep uit de onderwerpen. WRI stelt in zijn oproep dat er een onverbreekbaar verband bestaat tussen deze kleine conflicten en de grote oorlogen die nu worden uitgevochten in Irak, Somalië en Afghanistan. De slachtoffers van dit regionaal geweld zijn daarom onze medestrijders tegen oorlog en geweld in het algemeen.

De WRI is een wereldwijd netwerk van oorlogstegenstanders en geweldloze activisten die in het bijzonder gericht zijn geweldloze actie om de oorzaken van de oorlog weg te nemen en te ageren tegen het misbruiken van hulpbronnen om de oorlog voor te bereiden. De vereniging Pais is de Nederlandse sectie van de War Resisters International.

Hivos Linkis

Zo'n internationale conferentie kost veel geld en de WRI zit voortdurend op zwart zaad. Daarom heeft Pais actie ondernomen om de financiering rond te krijgen. De Haëlla Stichting (www.haella.nl) en het Hivos (www.hivos.nl) werden bereid gevonden een financiële bijdrage te leveren. Lokale organisaties in ontwikkelingslanden, die gewikkeld zijn in een dagelijkse strijd met het internationale militarisme, hebben vaak onvoldoende geld om mensen naar een conferentie als deze te sturen. De bijdrage van het Hivos is speciaal bedoeld om daarin te voorzien. Wie zelf mee wil gaan kan zich aanmelden: www.wri-irg.org/india2010.

HAËLLA
STICHTING

WERELDMARS VOOR VREDE IN NEDERLAND

Zondag 1 november in Amsterdam waren er ondanks de stromende regen wel 80 mensen die mee liepen in de optocht voor vrede en geweldloosheid begeleid door de Sambaband van Sebastiaan en zijn vrienden. Bij de Hollandsche Schouwburg werd een hommage gedaan (de schouwburg had zijn openingstijden speciaal aangepast), net als bij het slavernijmonument waar Elvira Sweet openhartig sprak over de geschiedenis van slavernij en de realiteit van vandaag die behoefte heeft aan een cultuur van vrede en geweldloosheid. Er waren officiële vertegenwoordigers van de Surinaamse en Afrikaanse gemeenschap aanwezig. De hindoestaanse gemeenschap verzorgde een ceremonie, vragend om gezondheid en vrede voor eenieder die op deze aarde leeft. 's Avonds kon het programma in IIRE, ondanks uitval door een kleine griep epidemie, in aangepaste vorm doorgaan en werd inspiratie gegeven en ontvangen door onder andere Rob Schrama, Fatima Elatik en Stan van Houcke. Maandag was er een intiem maar sterk programma in Rotterdam, waar het basisteam ontvangen werd door de loco-burgemeester waarna werd gelopen naar het Zadkinemonument waar een vredesdichter en Rein Heijne van het Huis van Erasmus spraken, net als leden van het basisteam. De tocht vervolgde naar het beeld van Erasmus. Daar was een dichter aan het woord, natuurlijk de vertegenwoordiging van de wereldmars en oud-premier Ruud Lubbers sprak zich uit voor verwijdering van kernwapens uit Nederland (!) en er werd een vredesteken gevormd. Vrijwilligers van het Nivon ontvingen de lopers met (gratis) koffie en thee en er werden filmpjes van de reis tot nu toe vertoond. Deelnemers van het basisteam die het hele traject vanaf Nieuw-Zeeland tot hier hebben afgelegd werden vragen gesteld over hun ervaringen en gezichtspunten. Later op de avond was er een feestelijke ontvangst in een hindoetempel met een vuurceremonie, een eerbetoon met het omhangen van bloemenkransen en het aanbieden van een warme vegetarische maaltijd aan al degenen die gekomen waren. Al met al hartverwarmend! In Den Haag op dinsdag bleek het tijdschema erg krap: Het team was net op tijd om de kamercommissie van buitenlandse zaken het Manifest van de wereldmars, het Nobelprijswinnaars charter 2009 en het Nagasakiprotocol (kernwapens de wereld uit in 2020) te overhandigen, ter ondertekening. (we wachtten nog op hun reactie). Er waren door de Haagse vredesactivisten zo'n 30 mensen bij elkaar gebracht die buiten wachtten en meeliepen in de tocht naar het Vredespaleis, alwaar de directeur leden van het basisteam ontving, ook de documenten in ontvangst nam, uitleg gaf over de taken van het tribunaal, en de hoorzaal van het internationaal gerechtshof liet zien en beelden die aansluiten bij de roep om vrede en geweldloosheid: beelden van Gandhi en Mandela en van een Latijns-Amerikaanse kunstenaar die de afgewende oorlog tussen Chili en Argentinië in 1904 vorm gaf met omgesmolten oorlogsmaterieel. De wachtenden hielden buiten bij de eeuwig brandende Peace Flame een korte ceremonie oproepend voor vrede in harten en de wereld. Het bezoek daarna aan de Argentijnse en Boliviaanse ambassade waar het basisteam en de lopers ontvangen werden met koffie, thee en hapjes was hartverwarmend. Op dinsdag werd het bezoek afgesloten met een gezamenlijke maaltijd waar ook vrienden en medestrijders kwamen om te praten en ideeën uit te wisselen. Al met al een zeer geslaagde driedaagse die inspirerend en hartverwarmend was en die nieuwe vriendschappen en samenwerking belooft.

Foto: Joop Blom

DE WONDERLIJKE WEG VAN HET GOLDSTONE RAPPORT

Gaza 2009. Foto: Kadir van Lohuizen/NOOR

Op 29 september 2009 presenteerde de vooraanstaande Zuid-Afrikaanse rechter Richard Goldstone het *Report of the United Nations Fact Finding Mission on the Gaza Conflict* aan de Mensenrechtenraad van de VN. Sindsdien is het rapport, kortweg aangeduid als “het Goldstone Rapport”, onderwerp van internationale politieke discussie en topdiplomatie. In dit artikel wordt nagegaan waaraan dit rapport zijn politiek explosieve status dankt.

De VN Mensenrechtenraad besloot op 12 januari 2009 met de aanname van Resolutie S-9/1 tot een “Fact Finding Mission on the Gaza Conflict”. Het mandaat van de missie was overtredingen van het internationaal recht, internationaal humanitair recht en mensenrechten, gepleegd tijdens de oorlog in de Gazastrook (27 december 2008 tot 18 januari 2009), te onderzoeken. Indien relevant kon ook de periode voor, tijdens of na de operatie erbij worden betrokken. De resolutie werd aangenomen met 33 stemmen voor (geen enkel Europees land), 1 stem tegen (Canada) en 13 onthoudingen (o.a. Nederland, Duitsland, Frankrijk, en het Verenigd Koninkrijk).

SAMENSTELLING EN WERKWIJZE

De onderzoeksmissie werd op 3 april onder leiding van Richard Goldstone ingesteld, hij was eerder aanklager bij internationale tribunalen over Joegoslavië en Rwanda. Andere leden waren: Christine Chinkin, eerder lid van de onderzoekscommissie naar Beir Hanoen; Hina Jilani, vertegenwoordiger voor de VN inzake mensenrechten en onderzoeker voor Darfoer en Desmond Travers, lid van de onderzoeksraad naar internationale misdrijven. Goldstone was niet de eerste die hiervoor werd benaderd, maar

wel de eerste die de opdracht accepteerde. Zelf schrijft hij over zijn missie in de *Jeruzalem Post* van 18 oktober:

“Ik zou hebben gehandeld tegen mijn eigen overtuigingen en geweten als ik een verzoek van de VN had geweigerd om een onderzoek te doen naar de ernstige beschuldigingen van oorlogsmisdaden tegen Israël en Hamas in de context van Operatie Cast Lead”.

“Als jood voel ik juist een grotere verplichting om dit te doen. Het is bekend dat mijn deelname onder condities is. Ik eiste en kreeg een volledig onpartijdig mandaat om alle kanten te onderzoeken, wat we ook nastreefden.”

“Ik geloofde oprecht dat we de medewerking van de Israëlische regering zouden krijgen door mijn eigen rapporten en door voorwaarden voor de missie. De weigering om mee te werken was een ernstige fout.”

ISRAËL NEGEERT

Vanaf het begin heeft de Israëlische regering de Missie niet erkend en geboycot. De delegatie werd zelfs de toegang tot Israël en de Westelijke Jordaanoever ontzegd en kon niet direct spreken met Israëlische politici, militairen en ambtenaren, noch met de Palestijnse Autoriteit in Ramallah. Israël's Permanente Vertegenwoordiger bij de Verenigde Naties in Geneve schreef Goldstone op 7 april 2009 dat hij hem niet wilde ontvangen omdat de Mensenrechtenraad partijdig zou zijn en er al bij voorbaat van zou uitgaan dat Israël de mensenrechten heeft geschonden. Ook wees hij erop dat de secretaris-generaal en Israël zelf al aspecten van de zaak onderzochten.

Het Goldstone Rapport is voor Israël reden om te pleiten voor aanpassing van het oorlogsrecht waardoor verschillende typen oorlogsvoering kunnen worden onderscheiden. Nu ontkent Premier Netanyahu eventuele oorlogsmisdaden met het argument dat Israël vecht tegen een terreurorganisatie. De Geneefse Conventies zouden hier volgens hem onvoldoende rekening mee houden.

ONDERZOEKSMETHODE

Desondanks ging de Missie aan de slag en onderzocht de periode van 19 juni 2008, de dag waarop Israël en Hamas een wapenstilstand afkondigden, tot en met 31 juli 2009. Dit betekende dat zowel Israël's bezettingspolitiek en de blokkade van Gaza als de periode voor herstel en wederopbouw werden meegenomen. Voor het onderzoek werden meer dan 300 documenten (ruim 10.000 pagina's) bestudeerd, waaronder medische rapporten en forensisch onderzoek van restanten van wapens en munitie. Er werden 188 interviews met slachtoffers, getuigen en andere betrokkenen gehouden en 30 video's, 1200 foto's en satellietbeelden bestudeerd. Getroffen gebieden in Gaza werden bezocht en er werden hoorzittingen in Gaza en Geneve gehouden. Ten slotte werd er opgeroepen om schriftelijk informatie aan te leveren.

BEVINDINGEN

De bevindingen van de Missie, die zowel Israël als Hamas en de Palestijnse Autoriteit betreffen, zijn vooral verwoestend voor Israël. Er zijn daden gepleegd waaruit individuele strafrechtelijke verantwoordelijkheid voortvloeit. Er was voldoende informatie om objectieve elementen van misdrijven vast te stellen, ook of ze opzettelijk zijn gepleegd. De Missie ging uit van het beginsel van onschuld, zolang schuld niet vast staat, verantwoordelijke indi-

viduen worden dan ook niet aangewezen. Hieronder een greep uit de bevindingen:

- Israëlsche strijdkrachten hebben opzettelijk ernstig lijden aan Palestijnse burgers toegebracht, hen tot doelwit gemaakt en hen willekeurig om het leven gebracht;
- De Israëlsche blokkade van Gaza, waardoor de bevolking collectief wordt gestraft, is in strijd met de Vierde Geneefse Conventie;
- Van de 1400 Palestijnse dodelijke slachtoffers is 25% burger, voornamelijk kinderen; aan Israëlsche zijde vielen 3 burgerdoden door Palestijnse wapens;
- Israël heeft Palestijnse regeringsgebouwen, ambtenaren, politie, scholen, ziekenhuizen en burgers doelbewust aangevallen;
- Het willekeurig in hechtenis nemen door Israël van Palestijnse burgers is in strijd met de Vierde Geneefse Conventie;
- Israël heeft wapens gebruikt, zoals witte fosfor, die verboden zijn in bevolkte gebieden;
- Het afschieten van Qasam raketten door Hamas op Israëlsche burgerdoelen is een oorlogsmisdrijf;
- In Gaza zijn Fatah-aanhangers doelbewust mishandeld en gedood, in strijd met de mensenrechten;
- De internationale gemeenschap heeft gefaald in haar verplichting de Palestijnse burgers die leven onder Israëlsche bezetting te beschermen.

VERANTWOORDINGSPLICHT EN VERGOEDINGEN

De missie twijfelt aan de bereidheid van Israël om een onpartijdig, onafhankelijk, voortvarend onderzoek in te stellen zoals het volkenrecht eist. De mate van schade en verwoesting is groot. De wederopbouw wordt geschat op 1.326 miljoen dollar, kosten van de gezondheid voor mens en dier niet meegerekend. Door de staatsrechtelijke structuur maken Palestijnen weinig kans op vergoeding. De internationale gemeenschap dient te zoeken naar een alternatief mechanisme voor schadevergoeding door Israël.

AANBEVELINGEN

In haar aanbevelingen schrijft de Missie onder meer dat de Mensenrechtenraad het rapport moet doorsturen naar de Algemene Vergadering, de Veiligheidsraad, het Internationaal Strafhof en Zwitserland als zetel van de Geneefse Conventies:

Een comité van experts zou moeten nagaan of Israël, Hamas en de Palestijnse autoriteit zelf een onafhankelijk en deugdelijk onderzoek naar eventuele oorlogsmisdaden hebben uitgevoerd. Zo niet, dan dient de Veiligheidsraad de zaak naar het Internationaal Strafhof te verwijzen, alwaar de aanklager de zaak verder kan onderzoeken en eventueel een aanklacht kan formuleren tegen personen die zich schuldig hebben gemaakt aan oorlogsmisdaden of misdaden tegen de menselijkheid. Israël moet per omgaande Palestijnen in Israëlsche gevangenschap vrijlaten, in het bijzonder de minderjarigen, terwijl Palestijnse bewapende groepen moeten stoppen met aanvallen op Israëlsche burgerdoelen en de gevangen genomen Israëlsche militair Gilad Shalit dienen vrij te laten.

De internationale gemeenschap moet ernstige schendingen van het internationale recht bestraffen en zich inzetten voor de bescherming van burgers. Concreet betekent dit opheffen van de blokkade, beëindigen van de bezetting en het mogelijk maken van de wederopbouw van Gaza.

PALESTIJNSE REACTIE

De presentatie van het rapport aan de Mensenrechtenraad leidde tot een discussie die werd afgebroken toen op 1 oktober de Palestijnse Autoriteit haar steun introk voor een resolutie waarmee het rapport zou worden aangenomen.

De Palestijnse president Abbas gaf hiermee toe aan de oproep van Israël en Amerika dat aanvaarding van het rapport het vredesproces ernstig zou schaden. De Israëlsche premier Netanyahu verklaarde dat "Israël niet in staat zou zijn verdere stappen te zetten en risico's te nemen ter wille van de vrede als het zijn recht op zelfverdediging werd ontnomen."

De Palestijnse bevolking beschouwde het besluit van Abbas als hoogverraad. De Arabische nieuwszender Al Jazeera kwam met het bericht dat Abbas tijdens de oorlog zou hebben samengewerkt met het Israëlsche leger om Hamas terug te pakken. Onder Israëlsche dreiging dit openbaar te maken, zou Abbas zijn steun hebben ingetrokken. Of dit bericht klopt is onbekend, maar feit is dat de Palestijnse Autoriteit haar steun eerst introk en daarna weer uitsprak, waarna het rapport op 16 oktober alsnog werd aangenomen met 25 stemmen voor en zes tegen (Nederland en de VS). Zestien landen onthielden zich van stemming of waren afwezig.

ALGEMENE VERGADERING

Op 5 november bekrachtigde de Algemene Vergadering het rapport door het aannemen van een resolutie met 114 stemmen voor en 18 tegen, waaronder Nederland, de VS, Duitsland en Israël. 44 landen onthielden zich van stemming.

In de resolutie wordt secretaris-generaal Ban Ki-moon verzocht het rapport voor te leggen aan de Veiligheidsraad van VN. Zowel de Israëlsche regering als Palestijnse "zijde" wordt met klem verzocht een deugdelijk onderzoek naar de schendingen van het internationale recht en oorlogsrecht te starten en binnen drie maanden aan de secretaris-generaal te rapporteren. De secretaris-generaal wordt gevraagd de Algemene Vergadering binnen drie maanden te informeren over de uitvoering van de resolutie. Eventueel kan de Algemene Vergadering aandringen op verdere stappen, onder meer van de VN-Veiligheidsraad en landen die partij zijn bij de Geneefse Conventies.

DE VERENIGDE STATEN

Alle ogen zijn natuurlijk gericht op Israël's vriend in de Veiligheidsraad, de Verenigde Staten. Op 3 november nam het, door democraten gedomineerde, Amerikaanse Congres met 344 stemmen voor en 36 stemmen tegen, een niet-bindende resolutie aan waarin president Obama en Minister van Buitenlandse Zaken Clinton worden opgeroepen bekrachtiging van het Goldstone Rapport tegen te houden. De VS stemde inderdaad tegen. Over de Veiligheidsraad heeft Obama zich niet uitgelaten. Wel heeft hij het Israëlsche nederzettingenbeleid een obstakel voor vrede genoemd, wat de Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken en Israël supporter Verhagen heeft overgenomen.

Lilian Peters

De schrijfster is secretaris van de Midden-Oosten Werkgroep van Groen Links. Eerder werkte zij in het Midden-Oosten als vertegenwoordiger van de American Friends Service Committee / Quakers. Met enkele aanvullingen door de redactie.

OVER VRIJHANDEL EN CONFLICTEN

Op vrijdag 13 november vond het jaarlijkse vredesdiner van het Haags Vredesplatform plaats. Het eten bestond uit een 'wereldmaaltijd', samengesteld uit vegetarische ingrediënten die samen de gemiddelde maaltijd vormden van iedere wereldbewoner wanneer het voedsel op eerlijke wijze over de wereld zou worden verdeeld. Guus Geurts vertelde daarna over de strijd om markten en hulpbronnen, een verslag van Jan Bervoets.

Guus Geurts weet de oneerlijke verdeling aan de verspilling van voedsel en energie als gevolg van de ideologie van de vrijhandel. Voedselzekerheid is een basisvoorziening, die door de overheid moet worden geregeld. Vraag en aanbod worden mede bepaald door factoren buiten de markt om zoals consument en natuur. De prijs van voedsel wordt thans niet bepaald door de boer of de consument, maar door de bedrijven die als tussenschakel functioneren. Relatief is de prijs in de Westerse landen in verhouding tot de consumptie-uitgaven gedaald, de boer krijgt dan minder voor zijn arbeid. De inefficiënte vrijhandel kost vooral energie, zoals de mondiale landbouw die vooral produceert voor rijke landen (koffie, soja, palmolie) maar veroorzaakt ook een veranderend importbeleid van voormalige voedselexportlanden.

Bij de geïndustrialiseerde landbouw vervangen machines mensen en worden goederen wereldwijd getransporteerd waarvoor veel energie nodig is. Daarnaast zijn kunstmest, monoculturen, en verwoesting van lokale infrastructuur negatieve aspecten. Een calorie voedsel kost dan ook tien calorieën energie en 44% CO₂-uitstoot. Deze niet-doorberekende kostenposten maken de landbouw voor kleine boeren onrendabel. Daarnaast vormt de klimaatverandering een bedreiging. Het effect van de marktwerking is strijdig met veel mensenrechten. Dat blijkt uit een aantal praktijken, vooral in achtergestelde gebieden.

SCHENDING VAN MENSENRECHTEN

Ontwikkelingslanden met een internationale schuld worden door de IMF genoodzaakt verdragen af te sluiten met rijke landen in de vorm van EPA's of 'vrijhan-

Maya-moeder en dochter aan het werk in Zunil, Guatemala. Foto: Guus Geurts

delsverdragen' waarbij import van Westerse dumpgoederen worden gedoogd en goederen worden verbouwd voor de Westerse landen. In de praktijk betekent deze 'liberalisering' van de markt een soort cultuurstelsel, waarbij een percentage van de landbouwproducten aan de multinationals moet worden geleverd. Multatuli zag het reeds: dit soort stelsels leiden altijd tot knevelarij.

De behoefte aan grote landbouwterreinen leidt daarnaast tot verdrijving van inheemse volkeren en stammen die hun traditionele grondrechten niet kunnen handhaven tegen de 'constitutionele' wetten van het 'openbaar gezag' (indianen in het Amazonegebied, Papoea's in west Papoea).

De kleine boer wordt van zijn landbouwgrond verdreven – hetzij door de concurrentie van de *latifundias*, hetzij door het geweld van (para-)militair ingrijpen van bedrijfscorporaties model Zorreguieta – en trekt dan naar de steden om de arbeidskrachten voor de industrie te gaan aanvullen. Daardoor worden meer mensen afhankelijk van voedsel buiten hun bereik en van de prijs die de corporaties hun opleggen. Bij voedselcrisis leidt dit tot hongersnood en sociale tegenstellingen of rassenrellen.

VREDE EN DE VRIJE MARKT

Uiteindelijk zal de ideologie van de vrije concurrentie ook een permanente bedreiging worden voor de wereldvrede, want:

*De schaarste van water als gevolg van de klimaatverandering leidt tot conflicten van buurlanden om de rechten op waterwinning;

* De NATO en de Europese Unie (Euroborg-beleid) nemen in hun strategische voorstellen als taak op de zekerheidstelling van energiebronnen elders in de wereld en kennen zich de bevoegdheid toe om daar militair te interveniëren;

* Minderheden en verdreven massa's die zich niet willen schikken zullen zich verzetten, hetzij in de vorm van een klassenstrijd, hetzij aangezet door 'religieuze' of etnische leiders voor wie alles geoorloofd is. In het verweer van het establishment zal het nationalisme hoogtij vieren, zodat er gevechten langs al dan niet gefingeerde 'rassen'-lijnen worden gevoerd. (De NATO-top wil blijkens zijn in Straatsburg voorgelegde plannen ook als politiemacht optreden tegen "angry hungry people" en zal in dit potje dus zeker willen meespelen. J.B.)

Als de marktwerking wordt doorgezet,

ZEVENBERGEN

zullen er in de toekomst zeker oorlogen komen. Nu worden er kleine oorlogen gevoerd om opstanden in ontwikkelingslanden te onderdrukken, er zullen legers worden uitgezonden naar onblusbare 'brandhaarden' (Afghanistan). Ook het behoud van Westerse en Oosterse machten die hun economische concurrentieoorlogen voeren maakt een derde wereldoorlog niet ondenkbaar met de bijbehorende gevolgen voor de Aarde. Om dit te voorkomen zullen andere economische maatregelen moeten worden afgedwongen zoals:

- * Kwijtschelding van de schulden van ontwikkelingslanden door de IMF, niet alleen 'de armsten', maar ook landen als Brazilië (Castello Branco kocht wapens om te onderdrukken);

- * Totale herziening van het internationale beleid in de richting van bescherming van de eigen regionale landbouw door herinvoering van importheffingen en intrekking van exportsubsidies;

- * Ontmoediging van invoer van producten die we zelf kunnen maken. Verbod van onnodig verre transporten. Intrekking van richtlijnen en verordeningen die de regionale teelt van karakteristieke producten belemmeren. De lokale markt zal zich herstellen;

- * Uiteindelijk wordt het voedsel verstrekt voor de prijs die het werkelijk kost. Vlees zal duurder worden. Dit betekent een schijnbare economische teruggang, maar die ontstaat voor een deel door het verdwijnen van bedrijven en organisaties die niet werken voor het heil van de mensheid (bijvoorbeeld de wapenhandel) of producten verhandelen die bijdragen aan de energieverpilling. Vooral de kleinschalige agrarische productie valt buiten het grote economische systeem.

Aan het eind van zijn betoog riep Guus Geurts op tot een burgerinitiatief voor een parlementaire enquête over de kwalijke gevolgen van de vrijhandel voor de mensenrechten, waaronder vooral de specifiek economische rechten van voedselzekerheid. Het is een klein begin voor wat uiteindelijk een algehele mobilisatie tegen de toekomstige oorlog zou kunnen zijn.

MUCH ADO ABOUT HARDLY ANYTHING

O was Koning Midas van de Groote Relativering maar koning van dit land! Met een paar welgeplaatste woorden zou hij iedere crisis naar de prullenbak verwijzen. Maar Koning Midas is slechts één van de vele koningen; de meeste van zijn collega's tonen geen enkele bescheidenheid en beklimmen de overtreffende trap met forse stappen.

Het is niet netjes en het gebed is er niet voor bedoeld, maar iedere avond als ik Één vandaag, Matthijs van Nieuwkerk draait door en Pauw en Onbe-nul heb doorstaan, bid ik een God waarin ik niet geloof om een paar Mexicaanse griepdoden of een precisieontslaggolf bij de publieke omroepen.

Het leven is niet eerlijk, de verslaggeving van de actualiteit is ontspeend van ieder gezond verstand en kritische journalistiek. Paniek ontstaat niet vanzelf. En of het nu onnozelheid is, sensatiezucht of dat er een kwaadwillend systeem achter zit van geheime syndicaten, waarin de machtigen van deze aardbol zich verenigd hebben om ons voortdurend op stang te jagen...

O stelde Koning Midas maar orde op zaken, dan veegde hij al die vazalletjes van de bangmaakindustrie de deur uit. 'Er heerst vandaag een griepgolf - so what? Iedereen die het nodig heeft, wordt gevaccineerd, dat gebeurt bij de 'gewone' griep al jaren en verder praten we er niet meer over. Er gaan meer mensen dood in het verkeer, in Irak en Afghanistan, er glijden meer mensen uit op een gladde badkamervloer of op de trap met fatale gevolgen. Dood gaan we allemaal en voor iedereen is er een doodsoorzaak, maar laten we daar niet zo'n ophef over maken. Mijn naam is Koning Midas en het tijdperk van de relativering start vandaag.'

In vorige nummers publiceerden we een serie korte stukjes waarin zo helder mogelijk antwoord werd gegeven op de vragen die bij mensen opkomen als ze voor het eerst in aanraking komen met het pacifisme. We vervolgen nu met een serie over de verschillende aspecten van geweldloosheid, ook weer in de eerste plaats bedoeld voor mensen die daar nog niet zoveel van weten of er zelfs wat vreemd tegenaan kijken. We beginnen in dit nummer met een wat langer inleidend stukje. In de komende nummers volgt steeds een korter stukje dat één aspect behandelt.

Alle stukjes zijn ook verschenen in het boekje 'Beter Geweldloos', een uitgave van het Platform Vredescultuur (www.vredescultuur.nl). De teksten zijn van Hans Feddema.

GEWELDLOOSHEID IS MEER

DAN HET AFZWEREN VAN MILITAIR WAPENGEWELD

Geweldloosheid is zowel een alternatief voor geweld als een actieve levenshouding. Een manier van leven, waarin je niet vlucht in projectie van eigen onbehagen op anderen, maar waarin je tot innerlijke kracht komt. Een (spirituele) houding, die een antwoord wil zijn op onderdrukking en onrecht. Een antwoord op fysiek, psychisch en structureel geweld. Geweldloosheid is een kracht die uit kan stijgen boven de gewelddadigheid. Zij blijft niet steken in het actie-reactie patroon van aanvallen en verdedigen.. Bij geweldloosheid zijn de diepste bedoelingen en handelingen gebaseerd en gericht op de kracht die het ontstaan van alle leven vormt, vrij van het opzettelijk toebrengen van kwetsuur, vernedering of schade.

Geweldloosheid wordt als levenshouding gekenmerkt door een zekere mildheid, althans niet door 'dwarsigheid om dwars te zijn'. Maar zij is veel minder mild als het gaat om het aanpakken van onrecht en de daarbij te hanteren middelen. 'Een goed doel heiligt geen euvele middelen; nooit mogen wij kwaad doen, opdat daaruit goed moge voortkomen', aldus de bekende quaker William Penn. Ook voor Gandhi is er sprake van een hechte eenheid van doel en middelen. 'De middelen zijn in wezen al-

les', zei hij eens.

De strategie is dan ook erg belangrijk bij geweldloosheid. Bijvoorbeeld in de wijze waarop je omgaat met je tegenspeler. Het is van belang een onderscheid te maken tussen het probleem waar het om gaat en de persoon, met andere woorden: het onrecht aanvechten, maar daarbij de persoon van de tegenspeler respecteren. Vanuit geweldloosheid zeg je duidelijk nee, als omwille van waarheid en gerechtigheid nee gezegd moet worden, maar in de middelen is geweldloosheid een strategie van de liefde. 'Mijn grootste prestatie is, dat de Britten mijn land als vrienden verlieten', stelt Gandhi.

Bij die strategie hoort, dat je zelf de verandering bent die je voorstaat.

Geweldloosheid kan in elke situatie worden gepraktiseerd, ook in de ergste dictatuur. Er zijn voorbeelden genoeg van geslaagde geweldloze acties in autoritaire communistische regimes, ja zelfs in het Derde Rijk. Zoals het succesvolle verzet van de Noorse leraren (met steun van de bevolking) tegen het Nazi-bewind van Quisling. Evenals de actie van honderden vrouwen in Berlijn (februari

1942) die na dagenlang geweldloos protest voor de poorten van de gevangenis in de Rosenstrasse, bittere kou en doodsb bedreiging door de Gestapo weerstaand, hun gevangen genomen Joodse partners vrij wisten te krijgen. Of de indrukwekkende en steeds maar uitdijende Maandagavondwake in Leipzig, die één van de factoren was waardoor in 1989 de Berlijnse Muur zonder bloedvergieten viel.

Geweldloosheid is hoe dan ook een positieve kracht met een enorme potentie. Indien één persoon zich die eigen maakt, is dat 'al voldoende om een strijd tegen ongerechtigheid te winnen', aldus Gandhi. En van een andere (spirituele) gigant Martin Luther King zijn de volgende woorden: 'De zwakte van geweld is dat het een neergaande spiraal is en juist datgene opwekt wat je wilt vernietigen. Met geweld kun je de hater doden, maar niet de haat. Met geweldloosheid hebben we echter een kracht, die groter is dan een kernbom. Want een bom kan alleen vernietigen, maar geweldloosheid kan harten veranderen'.

Samenstelling: Frank Slijper, Campagne tegen Wapenhandel
zie ook: www.stopwapenhandel.org

WAPENEXPORT NAAR RECORDHOOGTE IN 2008...

Niet eerder in de geschiedenis lag de waarde van de Nederlandse wapenhandel zo hoog als in 2008. De regering verleende toestemming voor de uitvoer van wapens met een waarde van maar liefst 1,26 miljard euro. Deze recordwaarde past in een trend van stijgende wapenexporten, zowel in Nederland als internationaal. Bedroeg de exportwaarde vijf jaar terug gemiddeld nog zo'n 500 miljoen euro, inmiddels is dat verdubbeld tot ruim een miljard euro per jaar. De omvangrijkste exporten van 2008 waren die van afgestoten defensiematerieel (ruim honderd Leopard tanks voor Canada en Portugal, twee fregatten voor Portugal) en de laatste twee van in totaal vier aan Indonesië geleverde nieuwbouw korvetten van scheepsbouwer De Schelde. Een traditioneel Nederlands exportproduct is de nachtkijker. Delft Instruments heeft de militaire activiteiten van afgelopen jaren verkocht aan Photonis en Thales, die beide de ene na de andere order afsluiten. In 2008 vonden grote verkopen plaats aan de legers van Zuid-Korea, India, Marokko, Thailand en China. Het laatste land is met name opmerkelijk in het licht van de opgelopen spanningen van de laatste jaren in Tibet en Xinjiang, en omdat al twintig jaar een beperkt Europees wapenembargo tegen China loopt. In 2007 was er overigens ook al een grote order voor de Pakistaanse strijdkrachten, waarvan bekend is dat die voor hun strijd in de aan Afghanistan grenzende provincies juist om moderne nachtzichtkijkers staan te springen. Zo speelt Nederlandse technologie nog altijd een niet te onderschatten rol in allerlei lopende conflicten.

Voor meer informatie: bekijk het rapport "Analyse Nederlandse wapenexportvergunningen 2008" van de Campagne tegen Wapenhandel op www.stopwapenhandel.org

... EN IN 2009?

De door de economische crisis toegenomen druk op defensiebegrotingen - vooral in Europa - maakt een sterkere oriëntatie op de exportmarkt noodzakelijk. Dat geldt zowel voor het bedrijfsleven, als voor defensie zelf, dat voor het rond krijgen van de eigen begroting in sterke mate afhankelijk is van de opbrengsten van overtollige wapens. In dat opzicht lijkt de Nederlandse wapenexport allerm minst te lijden onder de crisis. In 2009 werden door de luchtmacht afgestoten F-16s verkocht aan Jordanië en Chili. Thales Nederland en vooral De Schelde (grote orders voor de Nederlandse en Marokkaanse marine) hebben eveneens goed gevulde orderboeken. Niettemin houdt Thales al nadrukkelijk rekening met magere jaren. Het bedrijf zegt dat de criteria voor exportkredietverzekeringen - essentieel voor veel van de orders buiten de NAVO - door de crisis zijn aangescherpt. Tegen Het Financiële Dagblad zei woordvoerder Wormgoor in september dat gedwongen ontslagen niet worden uitgesloten. "De grote klap kan nog wel eens later komen". (Tjabel Daling, "Thales Nederland moet-bezuinigen", *Het FD*, 21 september 2009)

NEDERLANDSE SCHEPEN HELPEN NIGERIA REBELLEN TE BEVECHTEN IN NIGER DELTA

Een van meest opvallende wapendeals van de afgelopen tijd is die van het IJmuidense bedrijf TP Marine. In de Nigeriaanse pers verscheen onlangs het bericht dat twintig catamarans voor troepentransport door de Nederlandse werf aan Nigeria zouden zijn geleverd. Het artikel koppelde de schepen aan een op handen zijnde confrontatie tussen het Nigeriaanse leger en MEND-rebellen in de olie-rijke Niger-delta. Hoewel verder nog geen details bekend zijn, toont de website van TP Marine een catamaran met bewapening aan boord. Begin november 2009 werd

op de website van Economische Zaken melding gemaakt van een vergunning ter waarde van 4,8 miljoen euro voor "patrouilleschepen, voorzien van bepantsering". Het is uiteraard de vraag hoe de regering de te verwachten inzet van deze schepen tegen rebellen heeft afgewogen in haar positieve uitvoerbesluit.

(Daniel Volman, "Nigeria: Gov't readies major offensive against Niger rebels", *Globalinfo.org*, 13 september 2009)

HEARTS AND MINDS?

Je zou denken dat de hoeveelheden afgeschoten bommen en granaten een aardige graadmeter zijn voor het succes van NAVO-troepen om stabiliteit en vrede in Afghanistan te brengen. Een omgekeerd evenredig verband dan wel te verstaan. Een teken aan de wand is in dit verband de bouw in Cheshire van een compleet nieuwe munitiefabriek - kosten: veertig miljoen Britse ponden - door het Britse BAE Systems. Directe aanleiding is de onverzadigbare behoefte van de troepen in Afghanistan aan vooral klein kaliber munitie, waarvan de vraag de afgelopen jaren meer dan verdubbeld is, van 90 miljoen patronen in 2004 naar een verwachte 236 miljoen dit jaar. In de tussentijd kraakt de enige andere fabriek in Groot-Brittannië die dergelijke munitie kan maken in zijn voegen, zeven dagen per week, 24 uur per dag. Waar elders massa ontslagen aan de orde van de dag zijn, huurt BAE extra personeel in. (Tim Ripley, "BAE Systems to ramp up ammo production for UK", *Jane's Defence Weekly*, 30 september 2009)

RAYTHEON IN DISNEY WORLD

Raytheon is een van 's werelds grootste rakettenbouwers. Bekende producten zijn de Tomahawk kruisraket en de Patriot luchtafweerraket; ook is het betrokken bij de levensduurverlenging van Trident kernraketten van de Amerikaanse marine. Bij Walt Disney denk je vooral aan tekenfilms en pretparken. Sinds oktober zijn deze twee op het oog nogal verschillende bedrijven samen gaan werken met als directe aanleiding de op termijn te verwachten tekorten aan ervaren en hoogopgeleide technici in de wapenindustrie. Raytheon heeft daarvoor een simulator laten bouwen waarmee bezoekers hun eigen rit kunnen programmeren. Deze Sum of all thrills moet vooral middelbare scholieren warm maken voor een baan in de wapenindustrie. Voor de thuisblijvers heeft het de website www.mathmovesu.com opgezet.

BERLIJN 1989-2009

Foto's Bert Spiertz Tekst Jan Schaake

Berlijn. 20 jaar
met de resten van de muur.
Hoe het was en hoe het is.

In de nog aanwezige
schaduw van de muur:
naargeestige speelterreinen.
Uitnodigend tot ingegraven posities
en tot het overslaan van ballen.
Heen en weer, ongehinderd.

Van doodlopende scheidingswand
tot vrij verkeer van automobielen.
Trabant en Mercedes Benz.
Herinnering en doorgaande lijn.

De herinnering aan
het doodlopen van de scheiding
wordt overschaduwd
door triomferende nieuwbouw.
waar de toekomst wordt uitgezet
de doorgaande lijn. Ongehinderd.

HET VREDESMAGAZINE EN ZIJN ORGANISATIES

ABONNEE WORDEN

VredesMagazine wordt gratis toegezonden aan leden van het HVP en Pais en ook aan donateurs van Stop de Wapenwedloop en VD AMOK. Als u VredesMagazine regelmatig op uw deurmat wilt vinden kunt u dus lid of donateur worden van één of meer van deze organisaties. Zie de beschrijvingen op deze pagina. Een abonnement zonder ergens lid of donateur van te worden is ook mogelijk via de bon:

NIEUWJAARSABONNEMENT

Geef een jaarabonnement cadeau voor 10 euro. (wordt niet automatisch verlengd)

De acceptgiro kan verzonden naar:

naam:

adres:

postcode/adres:

VredesMagazine kan verzonden naar:

naam:

adres:

postcode/plaats:

Opsturen naar VredesMagazine, Vlamingstraat 82, 2611 LA Delft
of naar info@vredesmagazine.nl

WILPF

WOMEN'S INTERNATIONAL LEAGUE FOR PEACE AND FREEDOM

Obrechtstraat 43, 3572 EC Utrecht
Telefoon 023-5252201 / 030-2321745,
E-mail: info@wilpf.nl

Op de website wordt momenteel aandacht besteed aan de scheidingsmuur in Palestina en de Raging Grannies.

HAAGS VREDESPLATFORM

Secretariaat: Jan Bervoets, Valkenboskade 461, 2563 JC Den Haag (tel 070-3922102) e-mail: jan.bervoets@casema.nl website www.haagsvredesplatform.nl.

Wanneer dit nummer verschijnt is het kerstmis. Met de herfst is de demonstratie tegen de wapenbeurs NIDV op 19 november afgelopen en gaat de wapenhandel gewoon door evenals de oorlogspropaganda. De regering zwijgt: over de atoomraketten in Volkel, over de oorlogsmisdaden in Gaza en over de onhaalbare missie van Nederlandse militairen in Uruzgan. Wij zwijgen niet en gaan volgend jaar gewoon weer door. We zien elkaar weer op straat of op de jaarvergadering die in 't Kan Anders zal worden aangekondigd.

HUMANISTISCH VREDESBERAAD

Postbus 235, 2300AE Leiden, tel: 0648233329, giro: 79911 te Alphen

In het voorjaar van 2010 zal het Humanistisch Vredesberaad (HVB) weer een training VREDESEDUCATIE verzorgen voor mensen die betrokken zijn bij de opvoeding van kinderen. De cursus zal worden gegeven in noord Nederland (Friesland of Groningen). Als je gemotiveerd bent voor vrede, geef je op: info@humanistischvredesberaad.nl of per post. Zie ook: www.humanistischvredesberaad.nl :voor vrede met een humanistisch tintje

PAIS

De vereniging Pais is de Nederlandse tak van War Resisters International. Onze wortels gaan terug tot 1921, de naam Pais is veel jonger en ontstaan na vele fusies.

Pais staat voor het ideaal van een wereld zonder oorlog en voor een geweldloze, duurzame en rechtvaardige samenleving. We zijn daarvoor op vele manieren actief in Nederland en via de WRI in de hele wereld.

Wilt u lid worden, ons steunen of zelf meedoen, kijk dan op: www.vredesbeweging.nl of bel: 015-785.01.37.

STOP DE WAPENWEDLOOP

Stop de wapenwedloop is van oorsprong een "samenwerkingsverband", ontstaan bij de opkomst van de massabewegingen, zoals tegen de neutronenbom aan het eind van de jaren zeventig jaren en die tegen de plaatsing van kruisraketten, bijna 20 jaar geleden.

Het vraagstuk van de strijd tegen oorlog heeft vele facetten. Hoe oorlog bestreden moet worden, daarover zullen wel verschillende benaderingen blijven bestaan. Maar deze strijd moet wel plaatsvinden, en daartoe blijft een boven partijen en richtingen uitstijgende vredesbeweging een noodzaak.

VD AMOK

Ons adres: Obrechtstraat 43 3572 EC Utrecht 030 8901341 www.vdamok.nl

VD AMOK is de voortzetting van de samenwerking tussen de Vereniging Dienstweigeraars (VD) en het Antimilitaristies Onderzoekskolлекief (AMOK). We doen onderzoek op het gebied van oorlog en vrede en leveren zo een bijdrage tot een radicale vredesbeweging in de vorm van berichtgeving en analyses. Voor VredesMagazine maken wij de onderzoeksdoossiers. Giften ter ondersteuning van ons documentatiecentrum en kantoor (waar ook Vredesmagazine wordt gemaakt) zijn welkom op giro 5567607 t.n.v. VD AMOK Utrecht.

ONDERZOEKDOSSIER VD AMOK

OBAMA'S OORLOG?

Afghanistan. Foto: Wim de Boer

WAAROM MEER TROEPEN?
DE AAL VAN URUZGAN
PARLEMENTAIR GEROMMEL
KARZAI EN DE VERKIEZINGEN
KIKVORSBLIK OF ADELAARSVLUCHT?
DE KOSTEN VAN DE OORLOG
OBAMA'S STORMACHTIGE EXIT

WAAROM MEER TROEPEN NAAR AFGHANISTAN?

DE ACHTERGROND VAN DE ESCALATIE

VEILIGHEID VOOR DE VS

Tijdens zijn verkiezingscampagne noemde Obama de oorlog in Irak een war of choice, niet goed en niet nodig. Irak werd afgezet tegen de war of necessity, de 'goede' oorlog tegen de Taliban en in Afghanistan. Volgens Obama gaat de oorlog tegen Irak ten koste van de strijd tegen de daders van de aanslagen van 11 september, die zich immers in Afghanistan ophielden. Als hij gekozen zou worden zou de aandacht weer verlegd worden naar waar dat nodig is, en hij heeft deze verkiezingsbelofte gehouden: kort na zijn aantreden stuurde hij extra troepen naar Afghanistan. Inmiddels is de troepenmacht in het land verdubbeld tot 68.000. Bovendien buigt Obama zich momenteel over de keuze nog eens zo'n 30.000 extra troepen naar het gebied te sturen. De Amerikaanse bevelhebber in Afghanistan, generaal Stanley McChrystal, heeft hierom gevraagd en aangegeven dat de missie gedoemd is te falen als deze troepen achterwege blijven.

Obama is duidelijk over wat hij wil bereiken met deze troepenescalatie: de daders van 11 september, al-Qaida en hun handlangers van de Taliban, moeten uitgeschakeld worden. Al-Qaida mag geen safe haven (vrijplaats) hebben in Afghanistan van waaruit het zijn aanslagen op de Verenigde Staten kan plannen. Opvallend aan Obama's legitimering van zijn keuze is dat hier geen sprake is van idealistische motieven. Democratie, wederopbouw of bijvoorbeeld onderwijs voor meisjes lijken geen redenen om de oorlog te escaleren, wat een duidelijke breuk is met de retoriek van zijn voorganger. Nationale veiligheid is voor Obama het argument. Het is echter bijzonder merkwaardig dat Obama probeert de Verenigde Staten veiliger te maken met deze troepenescalatie, aangezien wetenschappers, journalisten en overheidsfunctionarissen allen waarschuwen dat het resultaat hiervan waarschijnlijk nihil of zelfs contraproductief zal zijn.

Met betrekking tot het safe haven argument is het bijvoorbeeld zeer de vraag hoe belangrijk zo'n vrijplaats in Afghanistan is voor het plegen van aanslagen op de Verenigde Staten. Politiek wetenschapper Stephen Walt beweert dat dat niet bijzonder groot is. Daarvoor heeft hij goede argumenten. Ten eerste stelt hij nuchter vast dat de aanslagen van 11 september voornamelijk georganiseerd werden vanuit Duitsland, niet vanuit Kaboel of Kandahar. Dat is ook logisch, want een land als Afghanistan, dat arm, onderontwikkeld en geïsoleerd is, is geen ideale plaats om wat dan ook er vanuit te organiseren. In Europa of de Verenigde Staten kunnen, in tegenstelling tot Afghanistan, wel bijvoorbeeld vlieglessen genomen worden. Daarnaast, ook een sobere vaststelling, zijn er genoeg plaatsen op aarde die voor al-Qaida de functie van safe haven kunnen vervullen. Mocht Afghanistan als basis wegvallen, dan kan al-Qaida gemakkelijk uitwijken naar Pakistan (wat natuurlijk al gebeurt) of, als het ze daar te heet onder de voeten wordt, Somalië of Jemen. Een safe haven uitschakelen heeft zo gezien weinig nut. Het is uiter-

aard beter als er in Afghanistan geen safe haven is voor al-Qaida, maar een aanslag zoals 11 september zal er niet mee voorkomen worden. Het geeft overigens te denken dat generaal Jim Jones, Amerikaans veiligheidsadviseur van president Obama, aangegeven heeft dat er minder dan honderd al-Qaida leden in Afghanistan zijn. Dat lijkt erg weinig voor een flinke troepenescalatie.

TERRORISTEN MOTIVEREN

Maar er is nog een belangrijker argument waarom de strategie van Obama waarschijnlijk niet zal werken. Uit verschillende onderzoeken blijkt namelijk dat verreweg de belangrijkste motivatie voor terroristen om aanslagen te plegen op de Verenigde Staten juist hun militaire aanwezigheid in het thuisland van de terrorist is. Zij plegen aanslagen op Amerikaanse doelen omdat zij de bezetting van hun land door Amerikaanse soldaten verafschuwen. Zelfmoordaanslagen zoals 11 september hebben daarom een "strategische logica," aldus politiek wetenschapper Robert A. Pape in zijn goed gedocumenteerde boek *Dying to win*. Ze zijn bedoeld om de bezetter weg te jagen. Logisch gevolg van de troepenescalatie van Obama zal dus zijn dat er eerder meer dan minder aanslagen gepleegd zullen worden op Amerikaanse belangen. Dit komt overeen met wat de Taliban zelf als reden geven om te vechten tegen de Amerikanen. Dat doen zij omdat de Verenigde Staten Afghanistan bezetten. Stopt de bezetting, dan pleegt de Taliban geen aanslagen meer. Amerikaanse inlichtingenbronnen bevestigen dit beeld. Zelfs voor al-Qaida geldt dat de Amerikaanse militaire aanwezigheid in de regio de belangrijkste drijfveer is voor het plegen van aanslagen. Stopt deze aanwezigheid, dan is al-Qaida zijn belangrijkste legitimatie voor het plegen van aanslagen kwijt.

Aangezien een troepenescalatie al-Qaida waarschijnlijk niet zal verhinderen aanslagen te plegen en uitbreiding van de bezetting van Afghanistan waarschijnlijk tot meer terroristische aanslagen zal leiden, dringt zich de vraag op waarom Obama toch voor deze aanpak kiest. Zijn

Obama als behang

er mogelijk andere overwegingen in het spel die hem tot zijn keuze hebben gebracht, ook al krijgen die in de publieke discussie weliswaar geen of maar weinig aandacht?

TOEGANG TOT TURKMENISTAN

Sommige analisten en onderzoekers zijn van mening dat de Amerikaanse aanwezigheid in Afghanistan en de huidige troepenescalatie beter te verklaren zijn binnen het kader van de geostrategische belangen. Concreet zou het hier gaan om fossiele brandstoffen, olie en gas, en dan vooral de controle daarover. Weliswaar zitten er in Afghanistan weinig fossiele brandstoffen in de grond, maar het land is wel de zuidelijke toegangsweg tot met name Turkmenistan, waar de op drie na grootste gasvoorraad ter wereld in de grond zit. Ook de landen rondom Afghanistan hebben veel fossiele brandstoffen. In een poging Russische, Chinese en Iraanse invloed in het gebied tegen te gaan zouden de Verenigde Staten van plan zijn via een zuidelijke pijpleiding dit gas te winnen voor de wereldmarkt. Een stabiel Afghanistan is hiervoor een voorwaarde. Dit beeld wordt bevestigd door het boek *Bin Laden, The forbidden truth* van de Franse auteurs Jean-Charles Brisard, oud-medewerker van de Franse geheime dienst, en onderzoeksjourna-

list Guillaume Dasquie. Zij concluderen daarin dat voor 11 september 2001 het belangrijkste doel van de Amerikaanse regering in Afghanistan was om het Talibanregime te consolideren (voor de aanslagen zag president Bush de Taliban nog niet als een grote bedreiging) om zo toegang te krijgen tot de olie- en gasreserves in Centraal-Azië. De onrust in Afghanistan is momenteel het grootste obstakel in de aanleg van de pijpleiding.

COLTAN

Een mogelijke andere verklaring voor de Amerikaanse bemoeienis in Afghanistan gaat in op wat er in de grond zit in Afghanistan zelf. Politiek wetenschapper en onderzoeker Michael Skinner wijst in dat verband op een Amerikaanse studie, de *US Geological Survey*, uit 2002. Dat onderzoek stelde vast dat Afghanistan een grote rijkdom bezit aan mineralen, zoals goud, koper, tin, lood en zeldzame metalen zoals tantalium (ook wel coltan geheten), dat een noodzakelijk ingrediënt is voor bijvoorbeeld mobiele telefoons en laptops. Wanneer Amerikaanse bedrijven daar de hand op zouden weten te leggen kunnen hoge winsten behaald worden. Plaatsen waar dergelijke mineralen voorradig zijn worden op dit moment in Afghanistan geprivatiseerd onder toezicht oog van USAID, het bureau voor econo-

mische en humanitaire hulp van de Amerikaanse regering. Net als met betrekking tot de pijpleiding geldt ook hier dat de instabiliteit in het land momenteel een grote rem is op mogelijke investeringen in het winnen van de mineralen.

DE CHENEY CLAN

Binnenlandse politieke druk vanuit Republikeinse, met name neoconservatieve hoek, is een derde verklaring die een belangrijke rol zou kunnen spelen in de keuze van Obama voor escalatie. In de Verenigde Staten wordt hij namelijk door neoconservatieve politici en rechtse opiniemakers consequent afgeschilderd als *soft on terrorism*. De nieuwe website *Keep America Safe*, van de neoconservatief William Kristoll en Elizabeth Cheney, dochter van oud-vicepresident Dick Cheney, is daar een goed voorbeeld van. Op hun website schrijven zij dat Bush de Verenigde Staten sinds 11 september heeft kunnen beschermen tegen terroristische aanslagen door middel van een wereldwijde harde aanpak van terroristen (gemakshalve wordt dan even vergeten dat Bush de grootste terroristische aanslag ooit niet aan heeft zien komen en dat terroristen vandaag de dag weinig behoefte hebben aanslagen in de Verenigde Staten te plegen aangezien er nu zoveel Amerikaanse doelen in het Midden-Oosten voorhanden zijn). Obama verlaat in hun ogen momenteel de harde politiek van Bush met als gevolg dat het land kwetsbaarder is geworden voor terroristische aanslagen. Volgens de website moet Obama harder optreden tegen terroristen, anders lijken nieuwe aanslagen slechts een kwestie van tijd. Deze dreigende taal, die gemakkelijk de weg vindt naar grote nationale media, zou Obama tot een escalatie hebben kunnen dwingen. Daar staat trouwens wel tegenover dat de meerderheid van de Amerikaanse bevolking tegenstander is van de geleidelijke troepenuitbreiding, maar daar wordt, in ieder geval voorlopig, niet naar geluisterd.

Jip van Dort

DE AAL VAN URUZGAN

Op vredesdag 21 september organiseerde het Haags Interkerkelijk Vredeswerk een lezing van een deelnemer aan de Nederlandse missie naar Uruzgan. Voor een afgeladen zaal in de Pnielkerk in een buitenwijk sprak aalmoezenier C. Struijk die het 11^e infanteriebataljon van het Regiment Grenadiers en Jagers uit Schaarsbergen begeleidde toen dat naar deze Afghaanse provincie werd uitgezonden. Aan de hand van zijn ervaringen gaf hij uitleg over "hoe Nederland aan de missie in Afghanistan invulling geeft." Hieronder volgen de indrukken die ik van die lezing heb overgehouden.

De uitzending van Struijk en zijn militaire parochie vond plaats in het tweede halfjaar van 2008, wat leidde tot een verblijf van netto vier maanden in Afghanistan. Het overige deel van het halve jaar werd besteed aan reizen en acclimatisering. Het Schaarsbergse bataljon moest werken in een temperatuur van gemiddeld 40-45 graden (maxima 62,3° C en minima - 3° C), daarom verbleef het zowel op de heenreis als op de terugweg in een tussenhaven: heen in Ryaad, waar men bij 50 graden kennis maakte met het woestijnklimaat, terug in Kreta, waar het gezellig napraten was voordat men naar de Hollandse kou terugkeerde.

Het bataljon had als taak het provinciaal reconstructieteam (PRT) te beveiligen, dat zich bezig zou houden met de opbouw van het gebied. Dat team moest met de bevolking praten en ervoor zorgen dat de bevolking werkte aan enkele ontwikkelingsprojecten, waarvoor het PRT geld beschikbaar had. Feitelijk was het onderhandelen over wensen voor de vooruitgang, zoals verbetering van het verwoeste irrigatiestelsel, scholen, betere wegen en dergelijke, een moeizaam proces voor wie de plaatselijke verhoudingen en gebruiken niet kent.

Voor de beveiliging van één PRT-opbouwer zijn tien infanteristen nodig. Een zware begeleiding dus, die tot taak terreinverkenning had en ook betrokken zou zijn bij gevechtshandelingen. Daarnaast komt er nog logistieke ondersteuning, zoals transport, opruimen van berrmbommen, voeding en verzorging van de manschappen. Deze sector is even omvangrijk als de infanterie zelf.

MOEIZAME CONTACTEN

De stationering van dat twintigmaal door militairen versterkte ontwikkelingsteam is een zeer kostbare aangelegenheid, omdat alle drinkwater en catering vanuit het buitenland wordt ingevoerd. Een fles drinkwater kost 10 euro en het voedsel wordt door een Amerikaanse cateraar samengesteld. Het werkterrein bestaat uit de districten Tarin Kowt, Deh Rawod en Chora, dus de helft van de provincie; de

andere helft wordt door Amerikanen begeleid. Centra zijn Kamp Holland in Tarin Kowt en een klein Kamp Hedman in Deh Rawod, van waaruit forten of compounds worden bevoorrad (Kagan, Khyber, Chora, Deh Reshan, Baluchi Valleï, deels veroverd op de Taliban). Kamp Holland bevat zo'n 5.500 manschappen, waaronder 1.600 Nederlanders, 1.600 Australiërs, 200 Amerikanen, ca. 2.000 Afghanen in opleiding en diverse militairen uit andere landen, waaronder Tsjechen, die op het kamp wacht lopen. De verst vooruitgeschoven post bevindt zich 30 kilometer van Kamp Holland.

Vanuit deze posten gaan in vreedstijd PRT-mensen de dorpen in om contact te leggen met de bevolking, gesprekken aan te gaan en hun diensten aan te bieden. Na uitvoerige onderhandelingen met stamhoofden, oudsten of andere belangrijke personen leidt dat tot eenvoudige voorzieningen als een waterput of een rivierdam; dit laatste is vooral nuttig om overstromingen tegen te gaan en de irrigatie te bevorderen. De contacten verlopen moeizaam. De groep PRT-mensen hebben naast hun gewapend geleide een tolk die niet van de streek of de stam is, en dus als vreemdeling wordt gezien; men vreest dat tolken uit het eigen gebied het slachtoffer worden van de Taliban. De militairen kopen geen voedsel of water bij de mensen, ofschoon er een bloeiende teelt is van amandelen en fruit (nauwelijks papaver overigens!); alles wordt immers vanuit het buitenland ingevoerd, tot grote ergernis van kritische waarnemers als de journalist Arnold Karskens. Als argument tegen inschakeling van de lokale bevolking voor de bevoorrading van de militairen voert men aan dat de dorpen en steden in de omgeving in staat moeten zijn een economie te ontwikkelen die niet afhankelijk is van de handel met het leger: is het leger eenmaal weg, dan stort de welvaart ineen.

Komt het tot contacten met de bevolking en onderhandeling, dan kunnen die verhoudingen worden verstoord door allerlei andere vormen van militair optreden. De zwaar bewaakte logistieke konvooien vanuit Kandahar naar Kamp Holland en vandaar naar de andere kampen en posten gaan gepaard met allerlei veiligheidsmaatregelen. De burgers merken dit door allerlei controles, aanhoudingen en fouilleringen aan de kant van

de weg. Autoritair routinegedrag, dat niet bevorderlijk is voor ware vriendschap.

EEN ONMOGELIJKE MILITAIRE MISSIE

Als de missie zich ten doel stelt regio's als Baluchi, Chora, of zelfs Tarin Kowt te integreren in de nationale 'democratie' die Afghanistan heet, dan is dat een onmogelijke opgave. Geen enkele nederzetting heeft een verharde rijweg, sanitair of gezond drinkwater; elektriciteit wordt alleen in de legerkampen gegenereerd, een enkeling kan via een transistorradio wat nieuws uit de buitenwereld opvangen. Tot de maatschappelijke structuren binnen de dorpen en misschien de regionale netwerken kan men niet doordringen. Of men de gemeenschap die vóór de Russische invasie in staat was geweest een uiterst fijn irrigatiesysteem op te zetten, tot leven kan roepen weet Struijk, en dus ook de legerleiding niet. Men weet ook niet of de Taliban meer is dan de vijand van de overkant, bijvoorbeeld streekgenoten met relationele banden die men moet respecteren, die zo nu en dan komen plunderen. De spreker denkt zelf dat er geen gemeenschapsstructuur aanwezig is. Die zou volgens hem moeten worden gekenmerkt door rechtssystemen met een vorm van overheidsgezag waarbij het leger en politie een rol spelen.

Er was die avond geen tijd om de opvattingen van NGO-groepen aan de orde te brengen over de mogelijkheid de samenleving niet vanuit nationaal centralisme, maar vanuit de bestaande structuren binnen de dorpsgemeenschappen op te bouwen.

Deze argumenten zijn mij echter bekend van Afghanistanhoorzittingen waarin IKV en NOVIB voorstellen hadden gedaan voor alternatieve hulpverlening of vredesonderzoek. Zelfstandige gemeenschappen, die door bepaalde hulp of inspanning een zekere vooruitgang hebben geboekt – een school, een waterpomp – zijn bereid dit te verdedigen tegen buitenstaanders en zijn daardoor weerbaar tegen de Taliban. Er ontstaat dan een federalistische samenleving die zijn eigen belangen weet te behartigen en zelf beter de vrede kan garanderen dan een leger van vreemdelingen.

Wel gaf Struijk aan dat de militairen zelf twifelen aan hun missie. Terugkerende veteranen zien dat er geen voor-

uitgang is geboekt. Er bestaat geen permanente vertrouwensband met de bevolking; vaak zeggen de soldaten tegen elkaar "je wordt bedonderd waar je bij staat." Op kleine schaal hoopt Struijk dat op heel lange termijn resultaat wordt geboekt; dus zouden we langer in Uruzgan moeten blijven. Hij merkte overigens op de Karskens deze mening deelt.

Zelf vind ik dat in het kader van het grote geheel de expeditie zinloos is: integratie met 'Kaboel' is een illusie. Elk initiatief lijkt op voorhand tot mislukking gedoemd. De zaak kan alleen maar erger worden. Als generaal Petraeus zijn zin krijgt en Amerika zijn legers uitbreidt om de veiligheid op te voeren, ontstaat in het zuiden van Afghanistan niets anders dan een nieuw soort Vietnam met strategische dorpen, omsingeld door militairen, met aan de andere kant de Taliban, de bommen en de slachtingen. Niet iets om medewerking aan te verlenen.

Jan Bervoets

HOE HET PARLEMENT ZICH DE OORLOG IN

De titel van dit artikel is ontleend aan een vaak aangehaalde uitspraak van het toenmalige PvdA-kamerlid Piet de Visser, toen de Tweede Kamer in 1990 door een CDA-PvdA-regering min of meer voor het voldongen feit werd gesteld van een Nederlandse militaire bijdrage aan de Golfoorlog. De populariteit van dit citaat wijst op veel onvrede over de betrokkenheid van het parlement bij de sindsdien genomen besluiten om Nederlandse militairen in te zetten. Ook nu weer. Op 6 oktober jl. nam een Kamermeerderheid van PvdA, SP, VVD, PVV, GroenLinks, ChristenUnie, Partij voor de Dieren en het lid Verdonk een door PvdA en ChristenUnie ingediende motie aan, waarin de regering er aan werd herinnerd dat Kamer en regering twee jaar geleden duidelijk hadden afgesproken, dat de Nederlandse militaire aanwezigheid in Uruzgan in het najaar van 2010 beëindigd zou worden. Sindsdien lijkt de regering zoveel mogelijk gebruik te willen maken van de ontsnapingsclausule in die motie, namelijk dat ze een eigen grondwettelijke verantwoordelijkheid heeft. Tijdens het debat werd al duidelijk gemaakt dat de Kamer met het aannemen van deze motie eigenlijk voor haar beurt sprak en de grenzen van haar bevoegdheid overschreed. Tijd om dat eens aan een nadere beschouwing te onderwerpen.

DE HUIDIGE PRAKTIJK

Die eigen verantwoordelijkheid van de regering vormde een kernpunt van de hele discussie. Mede-indiener Voordewind (ChristenUnie) benadrukte dat "de regering regeert en de Kamer controleert en dat wij [in deze motie] de piketpalen neerzet [hebben] waarmee we [een eventueel regeringsbesluit] beoordelen." Gerommel van vier jaar geleden echoot hierin door. Fractievoorzitter Dittrich van de toenmalige coalitiepartij D66 maakte zich tot risée van de Kamer door op voorhand de militaire missie naar Uruzgan van de hand te wijzen. Om zichzelf een afgang te besparen, wilde het toenmalige kabinet Balkenende de Kamer een uitspraak laten doen over een 'voornemen tot besluit', hetgeen door de Kamer honend terug werd verwezen. Bij militaire missies zal de Kamer zich uitsluitend buigen over een volwaardig kabinetsbesluit en wil ze niet gepolst worden, zo lieten de fractieleiders Van Aartsen en Bos in een motie vastleggen. En zo wordt staatsrecht geschreven.

Eerdere ervaringen met de besluitvorming over militaire missies sinds het door Piet de Visser gewraakte "gerommel," hebben inmiddels (in 1995 en 2000) tot twee Grondwetherzingen geleid. De laatste bevat het artikel 100 dat zijn naam heeft gegeven aan de 'artikel 100 brief'. In dit artikel wordt gesteld dat "de regering de Staten-Generaal vooraf inlichtingen [verstrekt] over de inzet of het ter beschikking stellen van de krijgsmacht ter handhaving of bevordering van de internationale rechtsorde. Daaronder is begrepen het vooraf verstrekken van inlichtingen over de inzet of het ter beschikking stellen van de krijgsmacht voor humanitaire hulpverlening in geval van gewapend conflict."

Inhoudelijk is artikel 100 geregeld in het Toetsingskader, dat telkens na militaire missies wordt bijgesteld. In de praktijk bespreekt de Tweede Kamer de toegezonden informatie en maakt elke fractie duidelijk of ze het betreffende regeringsbesluit steunt of niet. Er wordt echter nadrukkelijk niet over gestemd en volgens juristen heeft de Kamer aldoende wel een feitelijk maar geen formeel in de Grondwet verankerd instemmingsrecht. De inzet van Nederlandse militairen is de bevoegdheid van de regering en de Kamer controleert.

LESSEN UIT HET VERLEDEN

Zo'n betrekkelijk korte constitutionele geschiedenis maakt nieuwsgierig hoe dit eerder geregeld was. In de eerste Grondwet, die van 1815, stond heel beknopt in artikel 57: "De Koning verklaart oorlog en maakt vrede. Hij geeft daarvan kennis aan de beide Kamers der Staten-Generaal, met bijvoeging van de openingen, welke Hij met het belang en de zekerheid van het Rijk bestaanbaar oordeelt." Een soort artikel 100 brief *avant la lettre*, maar dan achteraf. Vanaf de grondwetswijziging van 1848 geldt ook voor het maken van oorlog en vrede door de koning de ministeriële verantwoordelijkheid, maar de formulering van het grondwetsartikel veranderde nauwelijks.

LAAT ROMMELEN

Dat verandert in 1922. De verschrikkingen van de Eerste Wereldoorlog resulteerden in beperkingen aan de bevoegdheid van de regering een oorlog te beginnen. Het nieuwe artikel 57 luidde: "De Koning tracht geschillen met vreemde Mogendheden op te lossen door rechtspraak en andere vreedzame middelen. Hij verklaart geen oorlog dan na voorafgaande toestemming van de Staten-Generaal." Het parlement kreeg dus instemmingsrecht, maar bovendien werd in de grondwet de verplichting vastgelegd eerst andere, vreedzame middelen in te zetten. Deze formulering bleef gehandhaafd bij de grondwetswijzigingen die in 1938 en 1948 rond de Tweede Wereldoorlog plaatsvonden.

Pas bij de grondwetswijziging van 1953 werden de in te zetten andere middelen uit dit artikel gehaald. Ze kwamen in een apart artikel terecht waarin is vastgelegd dat de regering de ontwikkeling van de internationale rechtsorde bevordert.

Na de grondwetswijziging van 2000 geldt dat de krijgsmacht, krachtens artikel 97, niet alleen ten behoeve van de verdediging en ter bescherming van de belangen van het Koninkrijk, maar ook ten behoeve van de handhaving en de bevordering van die internationale rechtsorde dient. Het al eerder aangehaalde artikel 100 bepaalt vervolgens hoe de regering tot de inzet van de krijgsmacht voor de handhaving en bevordering van de internationale rechtsorde kan komen. De opgeworpen drempel verwordt zo tot een extra grond tot het voeren van oorlog.

LIJNEN NAAR DE TOEKOMST

Grondwettelijk zijn we dus eigenlijk terug bij het begin. In plaats van een parlementair instemmingsrecht bij de inzet van Nederlandse militairen heeft de regering, net als in de grondwet van 1815, een informatieplicht. Overigens staat de toestemming van de gezamenlijke Staten-Generaal bij een oorlogsverklaring, inmiddels in artikel 96, nog steeds in de grondwet. Sinds 1922 is het verklaren van de oorlog echter in onbruik geraakt en dus is het bepaalde nog nooit toegepast. Dat het artikel van toepassing is op de inzet van militairen ter verdediging en ter bescherming van de belangen van het koninkrijk, dat immers buiten artikel 100 wordt gehouden, zou voor de hand liggen, maar wordt door de regering ontkend. Bij de activering van artikel 5 van het NAVO-handvest direct na de aanslagen van 11 september 2001, betoogde de regering dat de inzet van Nederlandse troepen aan de oorlog tegen Afghanistan niet onder artikel 100 viel, maar ook niet onder artikel 96. Uit eigen vrije wil besloot de regering bij deze oorlog echter te handelen in de geest van artikel 100. De Adviesraad Internationale Vraagstukken vond dit ook wel de koninklijke weg, maar over de vraag of artikel 96 eigenlijk niet van toepassing was heeft hij zich nooit uitgesproken.

Dat geldt ook voor de Tweede Kamerwerkgroep die in de zomer van 2006 het rapport *Inzet met instemming* presenteerde. Wel wordt daarin de staatsrechtgeleerde L.F.M. Besselink aangehaald die met zoveel woorden stelt, dat door het invoeren van artikel 100 het Parlement zich de kaas van het brood heeft laten eten. "De eindconclusie kan niet anders zijn dan dat artikel 100

GW, gecombineerd met artikel 96 GW in zijn uitgekleden vorm, betekent dat de Staten-Generaal hun formele constitutionele beslissingsmacht hebben ingeruild voor het mogen ontvangen van inlichtingen in de gevallen waarin er geen enkele internationale verplichting is ten aanzien van deelname aan militaire operaties, en voor humanitaire bijdragen van de krijgsmacht. (...) Uiteindelijk heeft het parlement aanzienlijk aan constitutionele beslissingsmacht ingeboet, maar tevens zal in beslissende gevallen het evenmin politieke zeggenschap kunnen uitoefenen."

Met deze uitspraak wordt verder niets gedaan. Wel pleit het rapport voor een formeel instemmingsrecht van de Kamer bij de inzet van Nederlandse militairen. De regering voelt daar niets voor en stelt dat het parlement geen medeverantwoordelijkheid kan nemen voor de inzet van Nederlandse militairen omdat dat haar controlerende taak onder druk zou zetten. In een heel recent rapport van het instituut van Rob de Wijk *Military Intervention Decision Making Revisited – Getting A (Constitutional) Grip On 21st Century Wars* wordt echter duidelijk gemaakt dat in de landen om ons heen parlementaire instemming al lang en breed praktijk is (Duitsland) of praktijk zal gaan worden (Verenigd Koninkrijk).

Gegeven de impasse in de discussie over de rol van regering en parlement bij de inzet van Nederlandse militairen, kun je stellen dat de clause over de constitutionele bevoegdheden in de motie Van Dam / Voordewind minder te maken heeft met zorg voor zuivere verhoudingen en meer met een ontsnappingsroute voor de regering om, tegen de wil van een huidige Kamermeerderheid in, toch een besluit over verlenging aan de Kamer voor te leggen.

Jan Schaake

DE TOEKOMST VAN AFGHANISTAN NA DE PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Op 20 augustus 2009 vonden in Afghanistan presidentsverkiezingen plaats. Zowel in binnen- als buitenland was met hoop en zorg naar de verkiezingen uitgekeken. Alle democratische krachten hoopten dat er na acht jaar eindelijk eerlijke, fraude-vrije verkiezingen zouden plaatsvinden. Zorg, omdat de verkiezingen plaatsvonden tegen de achtergrond van een groeiende golf van geweld van de Taliban. Ondanks de verhoogde veiligheidsmaatregelen was het in de verkiezingsperiode in het grootste deel van het land erg onveilig. In diverse steden vonden massale aanvallen van de Taliban plaats met meer dan 300 doden en 400 gewonden tot gevolg. Anderen werd door de Taliban een vinger of een ander lichaamsdeel afgesneden.

De mensen die onder deze omstandigheden alsnog gingen stemmen werden vervolgens 'beloond' met grootschalige fraude. Het feit dat er na acht jaar nog steeds geen eerlijke verkiezingen kunnen plaatsvinden, dat er na acht jaar nog steeds geen kieswet is, dat de tamelijk machtige 'onafhankelijke' kiescommissie door Karzai is benoemd, is symptomatisch voor de politieke crisis in Afghanistan. Ook het feit dat Karzai volgens de Afghaanse grondwet vanaf 1 mei jl. eigenlijk geen president meer was, werd gemakkelijk terzijde geschoven. De internationale gemeenschap, die toch democratie kwam brengen, maar bij al deze misstanden graag een oogje dichtkneep, heeft hierdoor bij de Afghaanse bevolking veel aan geloofwaardigheid ingeboet. De internationale gemeenschap heeft 300 miljoen dollar voor deze verkiezingen uitgetrokken. Maar waarvoor dan? Konden ze met al die uitgaven niet voorkomen dat er op zo'n grote schaal gefraudeerd zou worden?

Pas na talrijke klachten vanuit de Afghaanse bevolking brachten EU- en VN-waarnemers schoorvoetend naar buiten dat er inderdaad wel op grote schaal gefraudeerd was. Volgens de speciale VN-gezant, Peter Galbraith, was 30% van de stemmen die op Karzai zouden zijn uitgebracht frauduleus (Washington Post, 4 oktober jl). De kiescommissie zou deze stemmen vooral betrokken hebben van imaginaire stembureaus in de gebieden die zo onveilig waren dat daar geen politie, militairen of VN-waarnemers aanwezig konden zijn. Het gaat daarbij vooral om de zuidelijke provincies Helmand, Kandahar en Paktia. In deze drie provincies zouden volgens de kiescommissie in totaal 600.166 stemmen zijn uitgebracht waarvan 547.850 stemmen

voor Karzai, terwijl er volgens een later VN-rapport nog geen 173.000 inwoners van deze drie provincies aan de verkiezingen hadden deelgenomen.

DE POLITIEKE CRISIS NA HET VERKIEZINGEN

De fraudecrisis leidde vervolgens tot een politieke crisis. Op 21 oktober verklaarde de klachtencommissie dat de aanvankelijke verkiezingsuitslag op grond van de onderzochte fraudegevallen bijgesteld moest worden, waardoor Karzai slechts 47% en geen 54% van de stemmen had vergaard. Dit maakte een tweede stemronde noodzakelijk tussen Karzai en Abdullah, die met 30% van de stemmen nummer twee was geworden. Karzai accepteerde deze herziening van de uitslag echter niet, terwijl Abdullah eiste dat de door Karzai benoemde en aan fraude meewerkende kiescommissie vervangen zou worden door een nieuwe, werkelijk onafhankelijke kiescommissie. Ook eiste hij de schorsing van de meest betrokken ministers, die van Binnenlandse Zaken, van Onderwijs en van Etnische Zaken. Karzai weigerde deze eisen van Abdullah in te willigen waardoor een nieuwe escalatie van politieke spanningen ontstond.

Terwijl de internationale gemeenschap ook niet op een verdere escalatie van deze spanningen zat te wachten, zette ze Karzai toch onder druk om op z'n minst akkoord te gaan met de tweede ronde, die noodzakelijk was geworden nu geen van de presidentskandidaten een meerderheid had verkregen. Op het punt van de kiescommissie bleek hij echter niet toe te hoeven geven. Dat was uiteindelijk aanleiding voor Abdullah om af te zien van deelname aan deze tweede ronde.

Omdat de Grondwet van Afghanistan niet in een regeling voorziet wat er moet gebeuren als er slechts één kandidaat aan een (tweede) verkiezingsronde deelneemt, is het volgens mij niet terecht dat Karzai vervolgens door zijn eigen kiescommissie is uitgeroepen tot president. Volgens de Grondwet (artikel 156) mag de commissie alleen de verkiezingsprocedure controleren. Op z'n minst had de kwestie aan het parlement voorgelegd moeten worden. Het parlement had, volgens de grondwet, kunnen besluiten om volgend jaar nieuwe presidentsverkiezingen te organiseren en voor de tussenliggende tijd een overgangsregering te benoemen. Maar door de politieke crisis en het aandringen van de VS en de VN is van deze democratische weg afgeweken en besloten door te gaan met de zittende president. Hierdoor is Karzai nog meer een president die zijn benoeming aan de Amerikanen en de Britten heeft te danken en niet aan de Afghaanse bevolking. Door deze handelwijze heeft de internationale gemeenschap de Afghaanse grondwet en de soevereiniteit van het Afghaanse volk met voeten getreden.

De basis van de huidige Afghaanse regering is een wankele evenwicht van de tegenstrijdige belangen van Karzai en zijn kliek enerzijds en die van de Westerse landen anderzijds. Het Westen heeft namelijk wel geëist dat er een zuivering zal plaatsvinden in de directe omgeving van Karzai, dat de regering Karzai de corruptie zal gaan bestrijden, dat de nieuwe regering zowel vertegenwoordigers van de voormalige Mudjahadin-groepen als van hun onverzoenlijke tegenstander de Taliban zal bevatten, en dat de regering een decentralisatiepolitiek zal voeren met meer macht en bevoegdheden voor provinciale autoriteiten. Dit laat-

Mannen uit verschillende delen van Afghanistan. Foto: Wim de Boer

ste past in de politiek van het Westen om steeds meer dingen op provinciaal niveau te regelen met 'hun eigen' provinciale gouverneur en de centrale regering in Kaboel daarbij te omzeilen.

Het is duidelijk dat Karzai niet geïnteresseerd is in een dergelijke radicale en ingrijpende herstructurering van de Afghaanse politieke architectuur, die het regime van zijn persoonlijke macht bedreigt. Hierbij moet worden opgemerkt dat met name Frankrijk hierop inzet en een ministerie bepleit dat zich hier met bijzondere bevoegdheden mee bezig zou kunnen houden. Bij voorkeur met Abdullah als minister. Frankrijk streeft hiermee eerder tactische dan strategische doelen na. De Britse doelen zijn strategischer van aard en betreffen vooral de opname van gematigde Taliban in de Afghaanse politiek. De Britten extrapoleren hiermee hun eigen ervaringen in het zuiden van Afghanistan waarbij ze samenwerken met het tussenkader van de Taliban en zien dat dit vruchten afwerpt. Volgens mij blijft Amerika de belangrijkste speler op het Afghaanse schaakbord en de uitvoering van de ambitieuze Franse en Britse plannen zijn sterk afhankelijk van hun inpasbaarheid in de plannen van Washington. Ze zijn in ieder geval strijdig met de plannen van de groep rond Karzai die gericht zijn op het vestigen van een autocratisch bewind.

DE TOEKOMST: DE NIEUWE AMERIKAANSE STRATEGIE IN CENTRAAL-AZIË

De nieuwe Amerikaanse strategie zal allesbepalend zijn en deze zal zich niet zozeer op Afghanistan maar zich breder op Centraal-Azië richten. Volgens mij vormt die geopolitieke benadering de bron van veel hedendaagse problemen in Afghanistan. Het land neemt een belangrijke positie in de regio in en het volk is daar altijd het slachtoffer van geweest. Ten tijde van de Koude Oorlog, maar ook nu in de strijd tegen het terrorisme of de verspreiding van de democratie. Deze worden als smoes gebruikt voor de werkelijke Amerikaanse bedoelingen. Die richten zich in de eerste plaats op het onder controle krijgen van het autocratische bewind van Karzai en de groep daarachter. Naarmate deze Karzai-kliek meer financiële en bestuurlijke middelen heeft buiten de directe controle van de VS en de NAVO, vertoont ze een steeds onafhankelijker politiek gedrag. Volgens beschikbare informatie ontwikkelt de groep van Karzai ambitieuze plannen

voor agressieve expansie tegen Pakistan, zoals het idee van een "Groot-Afghanistan", met een eigen toegang naar de zee via de Pakistaanse provincie Baluchistan. Deze plannen passen volgens mij niet in het Amerikaanse idee van regionale samenwerking in de strijd tegen islamitische radicalisme in Zuid-Azië en het consolideren van de aanwezigheid van Amerika in Centraal-Azië.

Ook staan ze op gespannen voet met de Amerikaanse wens om de veiligheid van Pakistan te versterken. Washington ziet in Islamabad een nieuwe belangrijke bondgenoot voor het oplossen van de Taliban-kwestie en de strijd tegen al-Qaida. In zekere zin kunnen we spreken over de terugkeer van de VS in Zuid-Azië naar de militaire en politieke architectuur van de jaren tachtig en negentig. In de jaren tachtig was Pakistan een belangrijke bondgenoot tegen de aanwezigheid van de Sovjet-Unie in Afghanistan.

Een derde element van de Amerikaanse strategie is de destabilisering van Iran. De nucleaire ambities van Iran vormen een prioriteit voor de VS, Engeland en hun NAVO-partners. In het nieuwe grote spel tegen Iran zijn de VS en Engeland geïnteresseerd in een betrouwbare regionale partner zoals Pakistan.

Het nieuwe project van Washington is gebaseerd op drie belangrijke aspecten: ten eerste wil Amerika via de geheime dienst van Pakistan een nieuw soort Taliban in de regio opbouwen. In een recente terroristisch aanval van de soennitische Jundullah tegen hoge officieren van de Revolutionaire Garde in de Iraanse provincie Sistan vanuit Baluchistan kan een eerste actie tegen de veiligheidsstructuur van Iran door de Pakistaanse geheime dienst herkend worden. Ten tweede zal een radicale heroriëntatie van de gewapende soennitisch Afghaanse en Pakistaanse Taliban tegen het shiïtische regime van Iran plaatsvinden. En ten derde startten leger en inlichtingendiensten van Pakistan onder leiding van Amerika in oktober militaire operaties in de provincie Waziristan tegen de Taliban en al-Qaida. Volgens mij richt deze operatie zich niet tegen alle Taliban in de Waziristan maar alleen tegen een kleine groep rond Hakimullah Mehsud. De andere groepen van de Taliban zijn met organisatorische steun van de Pakistaanse geheime dienst en financiële steun van Amerika bezig met het opbouwen van nieuwe bases in de noordelijke provincies van Afghanistan tegen de invloeden van Rusland, Iran, China en andere leden van de steeds belangrijker wordende regionale Shanghai Samenwerkings Organisatie (SCO). Volgens informatie uit Afghanistan zijn gewapende Taliban door buitenlandse transporthelikopters naar de noordelijke provincies overgebracht.

Maar in tegenstelling tot deze vernieuwde en verbeterde samenwerking tussen Washington en Islamabad en de geopolitieke heroriëntatie van de Taliban in Afghanistan en Iran, hebben de VS en de Westerse landen volgens mij na acht jaar nog geen strategie voor een gezond en capabel bestuur in Afghanistan. Afghanistan blijft met aanzienlijke problemen zitten, zoals onveiligheid, drugshandel, corruptie, armoede en een onwettige regering. Ik denk dat de VS en de VN een betere regeringsvorm moeten organiseren. Als dat niet gaat gebeuren dan denk ik dat we een herhaling van Vietnam in Afghanistan zullen zien.

Dr. Ahmad

WEDEROPBOUW – KIKVORSBLIK OF ADELAARSVLUCHT?

Met enige trots leurt de Nederlandse regering met het rapport *Three Years Later – a socio-political assessment of Uruzgan Province from 2006 to 2009* van het Afghaanse Liaison Office, die als onafhankelijke organisatie, maar wel betaald door de Nederlandse ambassade in Kaboel, de impact van drie jaar Nederlandse aanwezigheid in Uruzgan op de plaatselijke bevolking heeft geëvalueerd. Op verzoek van de redactie heeft Saskia Kouwenberg met een kritische blik naar dit rapport gekeken.

Het viel Saskia op dat het rapport weliswaar een overdaad van getallen en detailistische informatie bevat, maar dat de conclusies toch tamelijk vaag zijn. Het wemelt van termen als 'globaal', 'toenemende (on)veiligheid', 'kwetsbare en beperkte impact', 'beperkte vooruitgang' etc. Veel is gebaseerd op 'van horen zeggen' en ook blijft het onhelder of de beschreven impact nu het resultaat is van de Nederlandse militaire aanwezigheid, die van NGO's, de Afghaanse overheid of van andere (internationale) actoren. Projecten van het Nederlandse Provinciaal Reconstructie Team en projecten die door de Nederlandse ambassade worden gesteund (en dus door een Afghaanse NGO worden uitgevoerd) worden niet gescheiden, zodat de noodzaak van de Nederlandse militaire aanwezigheid voor het welslagen van de verschillende wederopbouwprojecten onduidelijk blijft.

Uit de aanbevelingen valt niet eenduidig af te leiden of voortgezette Nederlandse militaire aanwezigheid nu wel of niet nuttig en noodzakelijk wordt geacht. Je kunt er eigenlijk alle kanten mee op. De vraag hoe de Nederlandse militaire aanwezigheid door de bevolking wordt beoordeeld komt niet aan de orde.

Dat leidt tot de vraag of je nut en noodzaak van een militaire aanwezigheid wel alleen kunt beoordelen op grond van de impact op de lokale bevolking. Gaat het inderdaad over de aantallen waterputten en scholen? Of moet je niet tevens kijken naar de duurzame invloed van de militaire aanwezigheid op de veiligheid ter plaatse en in de bredere internationale context? Geen kikvors- maar een adelaarsperspectief.

Er wordt niet gekeken hoe Uruzgan er binnen dit grotere plaatje uitziet. Loopt het westen na drie (of acht) jaar inderdaad minder kans op terroristische aanslagen door de aanwezigheid van de NAVO in Afghanistan? Is het gelukt het door onszelf gecreëerde levensgevaarlijke machtsvacuüm in Afghanistan te vullen en een democratische rechtstaat te creëren? Of heeft de opzet van die nieuwe structuren juist geleid tot nog méér onderlinge competitie en machtsmisbruik? Heeft de NAVO bijgedragen aan grotere regionale stabiliteit in Zuid- en Centraal-Azië? De vraag stellen is hem (met 'nee') beantwoorden.

Vanuit het provincialistische kikvorsperspectief wordt keer op keer benadrukt dat 'wij' het goed doen in Uruzgan en in ieder geval beter dan de Amerikanen elders in Afghanistan. Maar daarmee wordt het bredere, regionale en mondiale perspectief buiten beschouwing gelaten en wordt er voorbijgegaan aan de hopeloosheid van stabilisatie en wederopbouw in 'onze' provincie, terwijl instabiliteit en onveiligheid in Afghanistan als geheel en de regio achteruit holt. Zijn we aan het dweilen met de brandslang open?

DE KOSTEN

De oorlog in Afghanistan wordt gevoerd om het land op te bouwen. Zeggen ze. Afghanistan is een straatarm land en het duurt nog 15 jaar hard werken om het op het niveau van Bangladesh te krijgen, zoals de minister van Ontwikkelingshulp, Koenders, stelt. Is vast te stellen wat de operatie in Afghanistan eigenlijk kost? Wie betaalt dat?

De officieel begrote kosten voor de oorlog in Afghanistan voor de periode van 2006 tot 2010 bedragen in totaal 1,435 miljard euro. Dat is het totaal van de lopende missie van 2006 tot augustus 2008 plus de nu geschatte kosten van de missie tot 2010. Hoewel de oorlog een wederopbouwmissie heet te zijn, zal volgens de officiële cijfers dus zo'n 1,4 miljard aan oorlog in Uruzgan worden uitgegeven. Maar let op: de oorlog in Afghanistan wordt *niet* uit de defensiebegroting betaald. Defensie heeft jaarlijks in totaal zo'n 7,7 miljard euro te besteden. Defensie betaalt van dat geld de aanschaf van wapensystemen, het onderhoud van terreinen en gebouwen en de personeelskosten, salarissen, uniformen en dergelijke. Maar niet de oorlog in Afghanistan. De kosten van de oorlog worden betaald door Buitenlandse Zaken. In de Tweede Kamer werd naar aanleiding van de begroting voor 2010 de volgende vraag gesteld: Hoeveel geld is er in de jaren 2002 tot en met 2009 per jaar, per ministerie uitgegeven aan de verschillende activiteiten in Afghanistan? Het antwoord luidt dat aan defensiekosten ruim 1,15 miljard is uitgegeven. Daar komt 2010 nog bij. Aan de wederopbouw is tot oktober ruim een half miljard besteed. Ook daar komt 2010 nog bij. De officiële cijfers tot en met 2010 lopen tegen de twee miljard euro (inclusief repatriëringskosten). Na afloop van de missie in Uruzgan in augustus 2010, zijn er nog transportkosten om alle Nederlandse spullen naar Nederland te verscheppen. Deze kosten worden geraamd op 115 miljoen euro. Maar hier begint het tellen dus met 2002.

Bijgaand een overzicht vanuit Buitenlandse Zaken en defensie van de HGIS uitgaven t.b.v. Afghanistan vanaf 2002.

HGIS BZ Uitgaven Afghanistan per jaar in 1.000 euro (per 14 oktober 2009)

2002	120.928
2003	54.343
2004	51.194
2005	47.730
2006	70.724
2007	65.172
2008	87.938
2009	48.461

VAN DE OORLOG IN AFGHANISTAN

Defensie-minister van Canada Peter Mackay deelt in Kandahar voetbal uit (november 2007)

Toelichting:

HGIS (Homogene Groep Internationale Samenwerking) is een ambtelijke verzamelnaam voor buitenlandse activiteiten van verschillende ministeries.

Deze tabel betreft HGIS-uitgaven van Buitenlandse Zaken ten behoeve van Afghanistan, met inbegrip van humanitaire hulp en bijdragen aan civiel-militaire activiteiten (CIMIC). De uitgaven voor militairen werkzaam in de *Provincial Reconstruction Teams* die CIMIC-activiteiten begeleiden, vallen onder de HGIS defensie Uitgaven.

HGIS defensie Uitgaven Afghanistan per jaar in 1.000 euro

2002	14.264	
2003	31.832	
2004	32.436	
2005	41.290	
2006	177.396	
2007	248.157	
2008	279.270	
2009	329.000	(2009 is raming)
Totaal	1.153.645	

Toelichting:

Betreft de uitgaven voor Afghanistan totaal (algemeen, PRT, F16 en Stage III) vanaf 2002. ISAF Stage III loopt vanaf medio 2006.

Bron: Jaarverslagen defensie beleidsartikel 20 "uitvoeren crisis-beheersingsoperaties" 2002-2008

MATERIEELKOSTEN

In de loop van de jaren dat de Nederlandse krijgsmacht in Uruzgan vecht is het materieel aangepast aan de omstandigheden. Er zijn beter geschikte Patriavoertuigen aangeschaft. Klimaat en landschap zijn berucht omdat het materieel er buitengewoon snel verslijt. Dat wordt niet in de bovenstaande staten opgeteld. Daarnaast zijn verschillende toestellen verloren gegaan. Een F-16 is neergestort, twee Chinook helikopters zijn ten onder gegaan en een Apachehelikopter is verwoest. Tal van gepantserde voertuigen zijn vernield. Ook dat gaat uit andere potjes.

PERSONEELSKOSTEN

Onder de hierboven weergegeven kosten vallen niet de personeelskosten noch de pensioenkosten van de militairen die in Afghanistan werken. Ze worden uit de lopende defensiebegroting betaald. Daarnaast is onduidelijk wat de kosten zullen zijn van de lichamelijk en vooral geestelijk gewonde militairen. De schattingen over het aantal mensen dat in de hele periode in Afghanistan heeft gediend belopen 20.000 personen. Journalist Karskens becijferde in augustus 2008 dat een extra rekening van honderden miljoen euro's verwacht kan worden. Ervan uitgaande dat zo'n 1.000 mensen (5%) vroeg of laat geconfronteerd worden met een Post Traumatisch Stress Syndroom en dat naar het oordeel van letselschadeadvocaat Van der Meijden de helft daarvan, 500 personen niet meer kan werken, dan loopt de schade op tot een half tot een miljoen per persoon. "De daaraan gerelateerde uitkeringen dienen veelal door defensie te worden gedragen. Dan praat je over bedragen van 0,5 tot 1,5 miljoen euro per persoon," aldus Van der Meijden. De Tweede Kamer heeft dergelijke schattingen nooit gehad, hoezeer sommige Kamerleden er ook om hebben gevraagd. PvdA Kamerlid Eijssink vraagt al jaren om gegevens over de veteranen, het werkelijke aantal zieken en gewonden en de daarbij behorende kosten en de schattingen daarover voor de toekomst. SP'er Van Bommel vroeg vorig jaar om een onderzoek door de Algemene Rekenkamer om de werkelijke totale kosten vast te laten stellen. De Algemene Rekenkamer doet zo'n onderzoek echter alleen op verzoek van de meerderheid van de Tweede Kamer. Die heeft daarmee tot nu toe niet ingestemd, zodat een precies beeld nog niet bestaat.

Guido van Leemput

Bronnen:

Diverse Tweede Kamer stukken, waaronder met name 32.126 nr. 3, blz. 3, Vraag 6, d.d. 2 november 2009; "De oorlog die steeds maar dunderd wordt" <http://arnoldkarskens.blogspot.com/2008/08/de-oorlog-van-drie-miljard.html>

OBAMA'S STORMACHTIGE EXIT

Het is de vraag of president George W. Bush in dit stadium van de Afghaanse oorlog iets heel anders zou hebben gedaan dan Barack Obama. De realistisch geworden Bush, onder curatele van de nu nog steeds zittende minister van defensie Robert Gates, zou mogelijk nog wat verse troepen extra hebben gestuurd maar niet veel. De Amerikaanse legioenen zijn maximaal belast door de huidige operaties in Irak en Afghanistan. Er zijn vrijwel geen grondtroepen meer over om bij een onvoorzienbare crisis in een andere regio in te zetten.

Een Amerikaanse commentator vergeleek het nieuwe krijgsplan van Obama met een klassiek toneelstuk over de Napoleontische oorlogen. Troepen komen op van rechts, kanongebulder op de achtergrond, draven over het toneel en verlaten het podium weer op links. Vrijwel de enige concrete maatregel, die president Obama in zijn redevoering voor de in somber grijs tenue gestoken cadetten van de officiersopleiding in West Point aankondigde, was dat er 30.000 extra militairen vanaf eind dit jaar naar Afghanistan zullen vertrekken. Maar vanaf 1 juli 2011 moeten de eerste Amerikaanse troepen het land alweer gaan verlaten en de oorlog overdragen aan het Afghaanse leger. Dat geeft 16 maanden de tijd om 'het initiatief' op de Taliban te herwinnen door middel van een *surge*, een stormaanval. Het is ongeveer het model dat Bush oorspronkelijk in Irak wilde hantieren. Het verschil is dat Bush door regering en parlement van Irak

gedwongen werd een tijdschema op te stellen waarin ook werd bepaald wanneer de laatste Amerikaanse (grond)troepen hun biezen zouden pakken. Dat Iraakse schema wordt nog steeds door Obama aangehouden, hij heeft het in zijn rede in West Point weer bevestigd.

Het is niet zomaar mogelijk om tienduizenden militairen in één keer in de strijd te gooien. In Irak ging het in een tempo van een brigade per maand (een brigade is tussen 3500 en 4000 militairen). Maar Afghanistan is meer afgelegen en de infrastructuur zoals kazernes, wegen en vliegvelden is een stuk slechter, zodat de militairen willen rekenen met een brigade per kwartaal. Geruzie hierover is een van de redenen dat het hele proces in het Witte Huis zolang heeft geduurd. De andere reden is de lange nasleep van de presidentsverkiezingen in Afghanistan waar een totaal geblameerde Karzai uiteindelijk tot winnaar werd verklaard. Dit laatste belooft weinig goeds voor de als *surge* ingeklede exit-strategie.

Obama heeft nu zijn einddatum voor een begin van het einde van de Afghaanse oorlog genoemd. Hoewel er alweer aan geknabbel wordt, zal hij die wel handhaven, voor zijn herverkiezing is hij ervan afhankelijk. Zoals in Vietnam en net zoals in Irak krijgen de generaals nog een laatste kans om de oorlog te winnen. Weer zal veel bloed vergoten worden voor het besef neerdaalt dat het onmogelijk is en een compromis moet worden gesloten.

Kees Kalkman

Foto: Wim de Boer

KORTE BERICHTEN

ERELIJST 'GEVANGENEN VOOR DE VREDE'

Zoals elk jaar publiceert de WRI een lijst van gevangenen voor de vrede met het verzoek aan u er een paar een nieuwjaarsgroot te zenden.

Uit de lange lijst noemen we hier:

* Helen Woodson (03231-045), FMC Carswell, Max Unit, POB 27137, Ft. Worth, Texas 76127, USA. 106 maanden gevangenisstraf wegens overtreding van de voorwaarden van haar voorwaardelijke vrijlating door deelname aan een anti-oorlogsdemonstratie bij het federale gerechtshuis in Kansas City op 11 maart 2004.

* Elijah Smith, HMP Bristol, 19 Cambridge Rd, Horfield, Bristol, BS7 8PS, Verenigd Koninkrijk. Zit al bijna een jaar in voorarrest wegens het vernielen van wapens in de fabriek van EDO MBM te Brighton. Deze wapens werden o.a. geleverd aan Israël.

* Sakhetmurad Annamamedov, Seydi Labour Camp, 746222 Lebap vilayet, Seydi, uchr. LB-K/12, Turkmenistan. 2 jaar gevangenisstraf voor dienstweigering.

* Igor Sutyagin, Arkhangelsk Punishment Colony, 163050, Arkhangelsk, Ul. Pirosova, d. 27, FGU IK-1, 5 otryad, Russian Federation. Veroordeeld tot 15 jaar gevangenis voor spionage in een fabriek voor nucleaire wapens en het doorgeven van de vergaarde informatie aan de vredesbeweging.

Verzend uw nieuwjaarskaart in een envelop met daarop uw naam en volledig adres als afzender. Schrijf niets op de kaart dat de gevangene in moeilijkheden zou kunnen brengen.

De volledige erelijst vindt u op www.wri-irg.org/programmes/pfp Als u geen internet heeft kunt u de lijst aanvragen via 015-785.01.37

FACEBOOK TELT VRIENDSCHAPPEN TUSSEN INWONERS VAN ISRAËL EN PALESTINA

De sociale netwerksite Facebook telt sinds oktober de vriendschappen die afgesloten worden tussen mensen uit verschillende landen en met verschillende geloofs- en politieke overtuigingen. Daarmee wil Fa-

cebook vrede promoten.

De cijfertjes die peace.facebook.com toont, geven het aantal connecties weer tussen mensen uit verschillende landen die de afgelopen 24 uur vrienden zijn geworden op de netwerksite. Tussen inwoners van Griekenland en Turkije worden dagelijks meer dan 10.000 nieuwe vriendschappen gesmeed, tussen India en Pakistan bijna 6000 en tussen Israël en Palestina ruim 5000. Facebook telde ook zo'n 60.000 nieuwe vriendschappen per dag tussen moslims en christenen en rond de 1000 tussen joden en moslims.

SINTERKLAAS GEARRERSTEERD

Op 5 december hield Sint en zijn vier Zwarte Pieten een verkenning op de militaire basis Kleine Brogel. Ze klommen over de omheining en staken de Amerikaanse kernwapens in de zak. De Heilige Sint en zijn Zwarte Pieten werden door de militaire politie aangehouden. Deze ludieke actie werd georganiseerd door het Forum voor Vredesactie. En is het startschot van een reeks Bomspotting-acties.

COMMENTAAR OP DE RIJKSBEGROTING 2010 DOOR VROUWEN VOOR VREDE EN WILPF

Vrouwen voor Vrede en de WILPF hebben, evenals vorige jaren, een kritisch

commentaar geschreven op de begrotingen van de ministeries van buitenlandse zaken en defensie.

Een greep uit het commentaar:

* In de begroting van buitenlandse zaken worden de woorden beheersingsoperatie en vredesdividend gebruikt. Hoe moet dat worden verstaan? Hoe kunnen crises worden voorkomen, aan wie komt de winst toe?

* Nergens in de begrotingen wordt gesproken over burgervredesorganisaties. In Duitsland wordt hun werk wel erkend en door de regering gesteund.

* Er is veel te weinig aandacht voor de rol van vrouwen en vrouwenorganisaties en de verbetering van hun positie bij gewapende conflicten.

* Het gewapend optreden in Afghanistan is niet effectief. Er moet meer met civiele middelen worden gewerkt. De bevolking zal niet voor de Taliban kiezen als de levensstandaard verbetert.

* Wapens vormen een bedreiging voor vrede en veiligheid van mensen en milieu. Moedige stappen moeten worden gezet naar afschaffing van kernwapens.

* Zolang Israël buiten alle verdragen om gesteund door de VS en andere westerse landen kernwapens bezit, zullen andere landen in die regio zich bedreigd voelen en werken aan de ontwikkeling van een kernwapen.

* Wij lezen met schrik dat de NAVO in de rij van vredesorganisaties wordt gezet, als partners gelijkwaardig aan EU, VN en OVSE. Wij vinden dat schaamteloos.

De volledige tekst van het commentaar is te lezen in de leeszaal van het Museum voor Vrede en Geweldloosheid (www.vredesmuseum.nl).

STEUN VAN TURKSE ANTIMILITARISTEN VOOR ISRAËLISCHE DIENSTWEIGERAARS

Op 30 oktober verzamelde zich een groep Turkse antimilitaristen voor het Israëlische consulaat in Istanboel om samen met War Resisters International de vrijheid te eisen van de Israëlische gewetensbezwaarden Efi Brenner en Or Ben-David. Er werd opgeroepen tot totale dienstweigering, ook in Turkije.

Tijdens de bijeenkomst, gaf ook een Turkse antimilitarist, Ozgur Bircan, op uitnodiging van de WRI (War Resisters International) uitleg over zijn gewetensbezwaren. De leden van LAF (Anarchistische Activiteit Lyceum), middelbare scholieren zoals Efi en Or, droegen tijdens de bijeenkomst borden met het opschrift 'Weg met het leger! Verzet je! Weiger!' en 'Ga niet in dienst, laat het bloed van jullie broeders niet vloeien'. Na het lezen van de dienstweigeringsoproep van de Israëlische studentengroep Shministim lazen zij een verklaring voor:

"Wij Turkse antimilitaristen kwamen vandaag op uitnodiging van de WRI bijeen om te protesteren tegen de Israëlische regering en onze steun te geven aan de Israëlische gewetensbezwaarden Efi Brenner en Or Ben-David. Zoals jullie weten beschuldigden de VN de Israëlische regering en Hamas recentelijk van het plegen van oorlogsmisdaden in Gaza. De Israëlische gewetensbezwaarden willen niet meewerken aan deze misdaad. Oorlogen zijn bedoeld voor vernietiging van zowel de mensheid als de natuur en daarom roepen we alle mensen op niet in militaire dienst te gaan en niet mee te doen aan dit soort misdaden."

DUURZAME EN SOLIDAIRE ECONOMIE

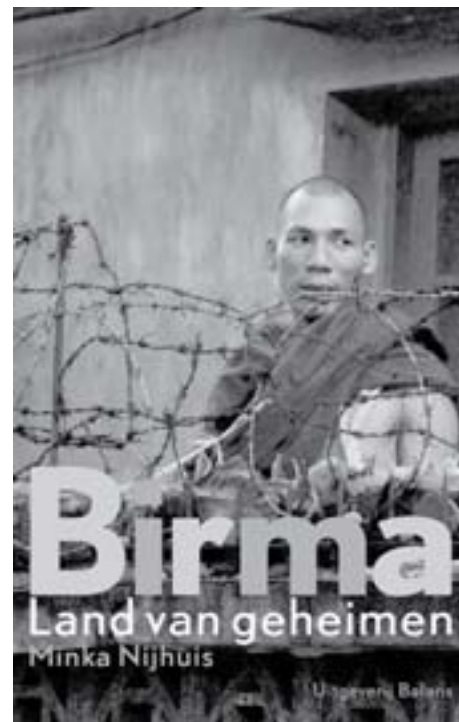
De derde editie van de Conferentie van Tilburg (Platform voor een Duurzame en Solidaire Economie) zal op 21 januari 2010 plaatsvinden aan de universiteit van Tilburg. Hier zal onder meer een workshop worden georganiseerd over het thema Economie en Vrede, met medewerking van Economen voor Vrede en vzw Vrede uit Gent. De workshop is onder andere het resultaat van pogingen vanuit de vredesbeweging om het thema gewapende conflicten en bewapening in relatie met economie opgenomen te krijgen bij het scala van onderwerpen dat behandeld wordt in het proces naar een Fair & Green Deal. Meer informatie bij www.economischegroei.net.

KEES KONING VREDESPRIJS

Ze zijn niet meer weg te denken bij elke vredesdemonstratie, de dol geworden officier die krijgshaftige taal bralt, de kapitalist met koffer die alle omstanders wapens aansmeert, de manager met zijn lange Pinocchio-neus. En wie herinnert zich nog George Walker Bush met in zijn linkerhand raketten en zijn rechterhand de kriegsgevangene in Guantánamokostuum? Achter deze figuurtjes, die al dan niet vanuit een arrestatiewagen de televisiekijker de verwevenheid tussen kapitaal en leger duidelijk maken gaat de leiding van theaterstraat Bries schuil, ofwel Elise Leyten die – al dan niet geassisteerd door Rob Boogert en een torenende aanhang van andere acteurs – op prettige wijze de openbare orde op zijn kop zet. Haar provocerend optreden lokt discussies uit en daar gaat het om. En bij nagenoeg elke actie op het Plein vindt zij navolging. Dit IMAADZJE is niet meer weg te denken en daarom kreeg zij dit jaar op 3 oktober van PSP'92 de Kees Koning Vredesprijs, waarvoor onze hartelijke felicitaties.

MINKA NIJHUIS: JOURNALIST VOOR DE VREDE 2009

Het Humanistisch Vredesberaad (HVB) heeft op 14 november aan Minka Nijhuis de ereprijs Journalist voor de Vrede toegekend. Nijhuis doet regelmatig verslag vanuit oorlogsgebieden en conflicthaarden. De prijs wordt jaarlijks uitgereikt aan een journalist, programmamaker, publicist of cartoonist. In voorgaande jaren waren dat onder anderen Stan van Houcke, Anja Meulenbelt, Mohammed Benzakour en Arnold Karskens. Nijhuis ziet de prijs voor haar werk als een 'blijk van waardering voor onafhankelijke berichtgeving'. "Ik wil zo waarheidsgetrouw mogelijk mensen informeren. Ik vind dat het zin heeft om verhalen te maken die laten zien wat er gebeurt." Dat doet ze het liefst door zich onder de mensen te begeven. "Ik wil de continuë stroom aan nieuws vanuit dit soort gebie-

den een gezicht geven", zegt Nijhuis. "Altijd zoek ik naar een manier die de lezer laat zien wat het betekent om in een dergelijke situatie te leven. Zet mij niet neer op een massale persconferentie, dat doen de persagentschappen wel. Ik begeef me liever onder de inwoners."

De freelance journalist, onder andere werkzaam voor Trouw, Vrij Nederland en verschillende radioprogramma's, is bezig met het uitbrengen van haar boeken op de internationale markt. 'Het huis van Khala' over een familie in Bagdad, is in drie landen uitgegeven en verschijnt komend voorjaar in Italië. Haar agent in Londen werkt aan de vertaling van haar nieuwste boek: 'Birma land van geheimen'.

PEDAGOGEN VOOR VREDE OPGEHEVEN

De Vereniging Pedagogogen voor Vrede, opgericht in 1984, heeft besloten zich op te heffen. De leden blijven wel meewerken aan het Expertisecentrum voor Vredeseducatie en de site www.vrede-leren.nl

Signaleringen

Paul Breekveldt, Vredesduif op eigen vleugels, 25 jaar Humanistisch Vredesberaad (1984-2009), reeks Humanistisch erfgoed 11, uitg. Papieren Tijger, Breda 2009, ISBN 9789067282404, 15,--

Bij gelegenheid van het vijfentwintigjarig jubileum van het Humanistisch Vredesberaad verscheen een gedenkboek, waarvoor de vereniging naar eigen zeggen geen historicus had aangetrokken, maar een journalist, die aan het publiek probeert uit te leggen hoe het HVB zijn bestaansrecht heeft weten waar te maken. Misschien is dat ook de beste manier om een verleden voor de geest te roepen, want aan de handelingen van de voorzitter, de penningmeester, de uitstapjes e.d. die in zoveel gedenkboeken van verenigingen voorkomen, heeft niemand iets. En humanisten zijn van nature wars van ijdelheid maar propageren wel de inzet van menselijke waardigheid met respect voor alle individuele kenmerken – en daarom gaat het in dit boek niet zozeer over prestaties, maar over vraagstukken en dilemma's en de daaruit resulterende stellingnames.

Het HVB is ontstaan tijdens de massa-acties tegen het plaatsingsbesluit van de kruisraketten (1981-1985) en ontstond dan ook in 1981. In 1984 werden zijn statuten vastgesteld, vandaar het herdenkingsjaar (anders dan het Haags Vredesplatform, dat 1981 aanhoudt als eerste actiejaar). De oprichters waren betrokken bij het leger als militaire raadslieden van het Humanis-

tisch Verbond, te vergelijken met aalmoezenier. Geconfronteerd met de verplichting te moeten meewerken aan kernbewapening en de daaruit voortvloeiende consequenties raadpleegden zij hun geweten en trokken zij hun conclusies die leidden tot een apart forum over vrede. Er wordt in dit boek dus veel aandacht besteed aan de antikruisrakettenactie die als voorgeschiedenis van het HVB dient. Het HVB, dat intussen ook idealistische burgers in zijn midden telde en nadacht over geweldloze weerbaarheid als antwoord op oorlog, maakte zich in 1991 los van het Humanistisch Verbond. Reden: verschil van mening over de noodzaak van militaire interventie tegen de bezetting van Koeweit. Ook hierover uitvoerige correspondentie.

Nogmaals: geen vastomlijnd historisch verhaal. Meer een mooie lappendeken van *capita selecta* met veel stof tot nadenken over het verschil tussen abstracte 'menselijke waardigheid' als norm en de concrete dilemma's als denken over vrede tot bewust engagement leidt. Bij de interviews met hoofdfiguren van het humanistische wereldje is daar het verhaal van Rob Tielman, die als voorzitter van het verbond geen cent subsidie geeft aan het HVB naar zodra hij is afgetreden lid wordt - soms worden definities bepaald door welke pet je op hebt! Laat ik nog zeggen dat het boek nog een stukje geschiedenis over *Vredeskoerier*-'t Kan Anders en ons aller *VredesMagazine* bevat, en daarmee is nog niet alles gezegd. Het wachten is op avontuurlijke straatacties, want die ontbreken nog.

Jan Bervoets

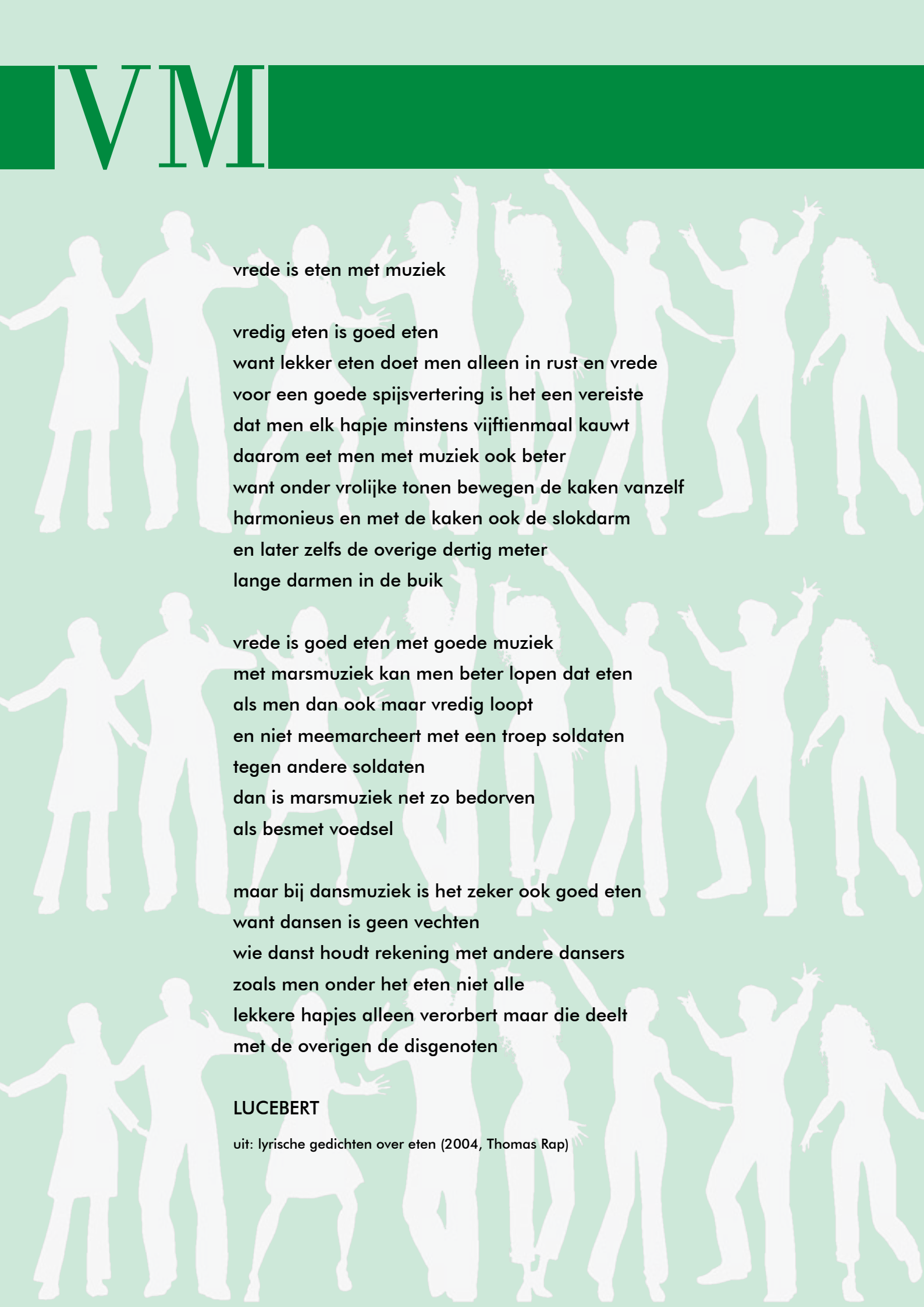
Op 19 november stonden er tussen 7.45 en 15.00 uur 16 personen voor de Ahoy te Rotterdam bij de NIDV (wapen/veiligheidsbeurs) om te demonstreren. Vele bezoekers variërend van militairen tot zakenlui bezochten de beurs om geïnspireerd te worden door de hoeveelheid stands die veiligheid (geld en macht) hoog in het vaandel hebben staan.

Wij hebben niet kunnen kijken wat die veiligheid nou echt inhoudt of dat er geavanceerde wapens tentoongesteld werden. De politie had ons vrij ver van de ingang een plekje achter hekken gegeven. De dranghekken werden voor de deur geplaatst waarbij er nog veel afstand was tussen ons en de bezoekers zodat het moeilijk was om flyers aan te bieden. Wij hebben de flyers aangeboden aan bezoekers en de hekken gebruikt als middel om de spandoeken op te hangen. Door middel van spandoeken, flyers, foto's van slachtoffers en een hoeveelheid poppen die als slachtoffer dienden, hebben wij ons protest laten horen. Met meerdere mensen konden we praten over de oorlog in Afghanistan en de wapens die de veiligheid zogenaamd moeten garanderen. Forse uitspraken van militairen, die net als wij niet in sprookjes geloven en vinden dat de oorlog in Afghanistan een farce is (maar waarom gaan ze dan niet weg!). Een ambtenaar uit Utrecht wilde kijken in hoeverre hij de veiligheid in Utrecht zou kunnen verbeteren met de techniek die men op de beurs presenteerde, zonder camera's maar met andere technische snufjes, ja ja. Een agent vertelde dat de toekomst wat betreft het veiligheidsbeleid je niet echt vrolijk maakt. Hij vond de beurs vreselijk en zei dat wij vooral moesten doorgaan met protesteren.

(Tekst: José van Leeuwen; Foto: Jan Bervoets)

VM

vrede is eten met muziek

vredig eten is goed eten
want lekker eten doet men alleen in rust en vrede
voor een goede spijsvertering is het een vereiste
dat men elk hapje minstens vijftienmaal kauwt
daarom eet men met muziek ook beter
want onder vrolijke tonen bewegen de kaken vanzelf
harmonieus en met de kaken ook de slokdarm
en later zelfs de overige dertig meter
lange darmen in de buik

vrede is goed eten met goede muziek
met marsmuziek kan men beter lopen dat eten
als men dan ook maar vredig loopt
en niet meemarcheert met een troep soldaten
tegen andere soldaten
dan is marsmuziek net zo bedorven
als besmet voedsel

maar bij dansmuziek is het zeker ook goed eten
want dansen is geen vechten
wie danst houdt rekening met andere dansers
zoals men onder het eten niet alle
lekkere hapjes alleen verorbert maar die deelt
met de overigen de disgenoten

LUCEBERT

uit: lyrische gedichten over eten (2004, Thomas Rap)